

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ЯРОСЛАВА МУДРОГО

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ДЕРЖАВНЕ БУДІВНИЦТВО
І МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ
В УКРАЇНІ”**

Харків
2020

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

**ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ДЕРЖАВНЕ БУДІВНИЦТВО
І МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ
В УКРАЇНІ”**

(ступінь “Бакалавр”, спеціальність 081 “Право”)

**Харків
2020**

Навчально-методичний посібник для практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни “Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні” (ступінь “Бакалавр”, спеціальність 081 “Право”) / уклад.: С. С. Серьогіна, І.І. Бодрова, С.В. Болдирєв та ін. – Х. : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого”, 2020. – 90 с.

У к л а д а ч і: С. Г. Серьогіна – тема 1, 2, 6

І. І. Бодрова – тема 7,

С. В. Болдирєв – тема 4,

В. О. Величко – тема 8,

О. Ю. Лялюк – тема 10

І.І. Омелько – тема 12 (спільно з Маринівим А.В.),

М. О. Петришина – тема 11 (спільно з Чиркіним А.С.),

К. Є. Соляник – тема 3,

Т.В. Стешенко – тема 5,

О. О. Фролов – тема 13, (спільно з Шутовою О.С.).

Л. В. Челомбитько – тема 9, (спільно з Муртіщевою А.О.),

*Рекомендовано до видання кафедрою державного будівництва
(протокол № 1 від 31.08.2020 р.)*

1. В С Т У П

“Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні” є нормативною дисципліною циклу професійно-практичної підготовки. Мета цієї навчальної дисципліни полягає в тому, що вона дає теоретичні і прикладні знання про системно-структурну організацію органів публічної влади, допомагає сформулювати цілісне уявлення про елементи організації роботи органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування, знайомить студентів з основними нормативно-правовими актами у галузі державного будівництва та місцевого самоврядування. Вона має важливе значення для підготовки юристів, оскільки сприяє розширенню загального та професійного світогляду, оволодінню методикою аналізу різних аспектів організації роботи владних органів, дає змогу зрозуміти форми і методи їх діяльності, принципи, основи, організаційну будову.

Під час викладання навчальної дисципліни розкриваються питання організації роботи Верховної Ради України, народних депутатів України, Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, органів влади Автономної Республіки Крим, органів і посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад.

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні” студенти повинні:

– **знати** поняття “державне будівництво і місцеве самоврядування”; основні напрямки здійснення державного будівництва та місцевого самоврядування в Україні; системно-структурну організацію органів публічної влади; основні елементи організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і місцевого самоврядування; практику їх функціонування; взаємовідносини органів публічної влади між собою, з об’єднаннями громадян, судовими, правоохоронними органами та органами юстиції;

– **вміти** використовувати отримані знання щодо організації роботи органів публічної влади та користуватися організаційно-управлінським інструментарієм, застосовуючи здобуті знання в процесі практичної діяльності; самостійно орієнтуватися в системі законодавчих та локальних правових актів, що регламентують суспільні відносини в галузі державного будівництва і місцевого самоврядування; набути навички аналізу і коментування нормативно-правових актів, які регулюють питання організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і місцевого самоврядування; прогнозувати напрямки розвитку державних і самоврядних інституцій в Україні.

2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/ п	Тема	Всього годин	У тому числі		
			лекції	практич- ні заняття	самостійна робота
1	2	3	4	5	6
1. Загальна характеристика елементів організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування в Україні (16 год)					
1	Державне будівництво і місцеве самоврядування як наука та навчальна дисципліна	6	2	2	2
2	Поняття й елементи організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування в Україні	5	2	1	2
3	Основи організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування в Україні	5	2	1	2
Разом:		16	6	4	6
2. Організація роботи органів державної влади (33 год)					
4	Організація роботи Верховної Ради України	5	2	2	1
5	Організація роботи органів та посадових осіб Верховної Ради України	5	2	2	1
6	Організація роботи народних депутатів України	5	2	2	1
7	Організація роботи Президента України	5	2	2	1
8	Організація роботи Кабінету Міністрів України	4	2	1	1

9	Організація роботи центральних органів виконавчої влади	4	2	1	1
10	Організація роботи місцевих державних адміністрацій	5	2	2	1
Разом:		33	14	12	7

3. Організація роботи органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування (29 год)

11	Організація роботи органів влади Автономної Республіки Крим	5	1	1	3
12	Організація місцевого самоврядування в Україні	5	2	1	2
13	Організація роботи представницьких органів і посадових осіб місцевого самоврядування	4	1	1	2
14	Організація роботи депутатів місцевих рад	5	1	2	2
15	Організація роботи виконавчих органів місцевих рад	4	1	1	2
16	Відносини органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями, політичними партіями, судовими, правоохоронними органами та органами юстиції	6	-	-	6
Разом:		29	6	6	16
Індивідуальна робота		12			
Усього:		90	26	22	22

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ДЕРЖАВНЕ БУДІВНИЦТВО І МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ”

Розділ I. ДЕРЖАВНЕ БУДІВНИЦТВО І МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК НАУКА ТА НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

1. Поняття “державне будівництво і місцеве самоврядування” та його зміст

Поняття “державне будівництво і місцеве самоврядування”. Елементи змісту державного будівництва і місцевого самоврядування. Конституційні основи державного будівництва і місцевого самоврядування. Основні напрямки здійснення державного будівництва і місцевого самоврядування в Україні.

2. Наука державного будівництва і місцевого самоврядування. Навчальна дисципліна “Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні”

Поняття, предмет і система науки державного будівництва і місцевого самоврядування. Історичний розвиток науки державного будівництва і місцевого самоврядування. Методологічні основи та джерела науки державного будівництва і місцевого самоврядування. Зв’язок науки державного будівництва і місцевого самоврядування з різними галузями права та іншими науками.

Поняття, система навчальної дисципліни “Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні”. Значення навчальної дисципліни “Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні” для підготовки юристів.

Розділ II. ПОНЯТТЯ Й ХАРАКТЕРИСТИКА ЕЛЕМЕНТІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ ВЛАДИ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

1. Поняття й елементи організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республі-

ки Крим та місцевого самоврядування в Україні

Загальна характеристика елементів організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і місцевого самоврядування в Україні. Системно-структурна організація органів державної влади і місцевого самоврядування в Україні. Співвідношення органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування, їх спільні риси та особливості.

Система принципів організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування. Поняття, правове регулювання та співвідношення функцій і компетенції органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування. Поняття і система форм діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування. Поняття і система методів діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування. Наукова організація праці в органах державної влади і місцевого самоврядування, її основні вимоги.

2. Основи організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і місцевого самоврядування в Україні

Поняття “основи організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і місцевого самоврядування в Україні”. Територіальна основа системи органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і місцевого самоврядування в Україні. Правова основа організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і місцевого самоврядування в Україні. Матеріальна і фінансова основи організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і місцевого самоврядування в Україні.

Р о з д і л ІІІ. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

1. Будова, форми і методи роботи Верховної Ради України

Основи організації та діяльності Верховної Ради України. Організаційна будова та функції Верховної Ради України. Форми роботи Верховної Ради України. Сесія – головна організаційна форма роботи Верховної Ради України, порядок її підготовки і проведення. Особливості підготовки і проведення першої сесії Верховної Ради України нового скликання. Організація проведення слухань у Верховній Раді України. Методи роботи Верховної Ради України. Організація прийняття та виконання актів Верховної Ради України.

2. Організація роботи органів та посадових осіб Верховної Ради України

Організація роботи Голови Верховної Ради України та його заступників. Система, будова та порядок утворення комітетів Верховної Ради України. Функції та компетенція комітетів Верховної Ради України. Форми і методи роботи комітетів Верховної Ради України. Погоджувальна рада депутатських фракцій і груп. Організація роботи тимчасових комісій Верховної Ради України. Структура, функції та організація роботи апарату Верховної Ради України. Організація роботи Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Організація роботи Рахункової палати.

3. Організація роботи народних депутатів України

Організація підготовки і проведення виборів народних депутатів України. Організація роботи народних депутатів України у Верховній Раді України та з виборцями. Помічники-консультанти народних депутатів України. Запити і звернення народних депутатів України, порядок їх внесення і розгляду.

Гарантії діяльності народних депутатів України. Організація роботи депутатських фракцій і груп.

Р о з д і л IV. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

1. Організація роботи Президента України

Основи організації і діяльності Президента України. Організація підготовки і проведення виборів Президента України. Функції Президента України. Форми і методи діяльності Президента України. Гарантії діяльності Президента України. Організація прийняття та виконання актів Президента України.

2. Організація роботи апарату Президента України

Структура, функції, організація роботи апарату Президента України. Організація роботи Офісу Президента України. Організація роботи представників Президента України. Організація роботи Ради національної безпеки і оборони України. Організація роботи Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим.

Р о з д і л V. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

1. Організація роботи Кабінету Міністрів України

Основи організації і діяльності Кабінету Міністрів України. Порядок утворення і будова Кабінету Міністрів України. Функції Кабінету Міністрів України. Форми і методи діяльності Кабінету Міністрів України. Організація прийняття та виконання актів Кабінету Міністрів України. Організація діяльності робочих органів Кабінету Міністрів України. Структура, функції та організація роботи апарату Кабінету Міністрів України.

2. Організація роботи центральних органів виконавчої влади

Основи організації і діяльності центральних органів виконавчої влади. Система, функції та порядок утворення центральних органів виконавчої влади. Організаційна будова центральних органів виконавчої влади. Форми і методи діяльності центральних органів виконавчої влади.

3. Організація роботи місцевих державних адміністрацій

Основи організації і діяльності місцевих державних адміністрацій. Система, порядок утворення і будова місцевих державних адміністрацій. Функції та компетенція місцевих державних адміністрацій. Голова місцевої державної адміністрації та його заступники, їх повноваження й організація роботи. Організація роботи колегії місцевої державної адміністрації. Форми і методи діяльності місцевих державних адміністрацій. Організація прийняття та виконання актів місцевих державних адміністрацій. Відділи, управління та інші органи місцевої державної адміністрації, її апарат, організація їх роботи.

Р о з д і л VI. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ОРГАНІВ ВЛАДИ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ

1. Організація роботи Верховної Ради Автономної Республіки Крим

Основи організації та діяльності Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Організація підготовки і проведення виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Організаційна будова та функції Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Організація роботи органів і посадових осіб Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Органі-

зачія роботи депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Форми і методи діяльності Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Апарат Верховної Ради Автономної Республіки Крим та організація його роботи.

2. Організація роботи органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим

Порядок утворення і будова Ради міністрів Автономної Республіки Крим. Функції Ради міністрів Автономної Республіки Крим. Форми і методи діяльності Ради міністрів Автономної Республіки Крим. Організація роботи апарату Ради міністрів Автономної Республіки Крим. Організація діяльності інших органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим.

Р о з д і л VII. ОРГАНІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1. Засади місцевого самоврядування

Поняття і система місцевого самоврядування. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Форми здійснення територіальною громадою місцевого самоврядування. Місцеві референдуми. Збори (конференції) громадян, організація їх підготовки та порядок проведення. Місцеві ініціативи. Громадські слухання. Звернення громадян. Принципи місцевого самоврядування. Функції місцевого самоврядування. Основи місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування. Відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

2. Організація роботи представницьких органів і посадових осіб місцевого самоврядування

Система і будова місцевих рад. Функції та компетенція місцевих рад. Форми та методи діяльності місцевих рад. Порядок підготовки та проведення сесій місцевих рад. Організація роботи постійних і тимчасових комісій місцевих рад. Апарат місцевих рад і організація його роботи. Служба в органах місцевого самоврядування. Організація роботи сільського, селищного, міського голови, секретаря ради, голови обласної, районної ради та його заступників. Організація роботи органів самоорганізації населення. Асоціації та інші форми добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування.

3. Організація роботи депутатів місцевих рад

Організація підготовки і проведення виборів депутатів місцевих рад. Організація роботи депутатів місцевих рад у радах. Організація роботи депутатів місцевих рад із виборцями. Депутатські запити, звернення, запитання, порядок їх внесення і розгляду. Гарантії діяльності депутатів місцевих рад.

4. Організація роботи виконавчих органів місцевих рад

Порядок формування і будова виконавчих комітетів місцевих рад. Форми та методи роботи виконавчих комітетів місцевих рад. Організація роботи апарату виконавчих комітетів місцевих рад. Система, будова, порядок утворення та форми роботи відділів, управлінь та інших виконавчих органів рад. Компетенція виконавчих органів місцевих рад.

Р о з д і л V I I I . В І Д Н О С И Н И О Р Г А Н І В Д Е Р Ж А В Н О Ї В Л А Д И , О Р Г А Н І В В Л А Д И А В Т О Н О М Н О Ї Р Е С П У Б Л І К И К Р И М І О Р Г А Н І В М І С Ц Е В О Г О С А М О В Р Я Д У В А Н Н Я З Г Р О М А Д С Ь К И М И О Б ' Є Д Н А Н Н Я М И Т А П О Л І Т И Ч Н И М И П А Р Т І Я М И , П Р А В О О Х О Р О Н Н И М И О Р Г А Н А М И Т А О Р Г А Н А М И

ЮСТИЦІЇ

1. Відносини органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями і політичними партіями

Засади взаємодії громадських об'єднань і політичних партій з органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування. Форми і види громадського контролю за діяльністю органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування. Порядок здійснення громадської експертизи діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування. Організація роботи громадських рад при органах державної влади, органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування.

2. Відносини органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування з судовими, правоохоронними органами та органами юстиції

Відносини органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування з судовими органами та органами юстиції. Відносини органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування з органами прокуратури, Служби безпеки України та Національною поліцією. Організація роботи департаментів, відділів, управлінь органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування по взаємодії із судовими, правоохоронними органами та органами юстиції.

4. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. ДЕРЖАВНЕ БУДІВНИЦТВО І МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК НАУКА ТА НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

(колоквіум)

2 год

О с н о в н і   п и т а н н я

1. Загальне поняття “державне будівництво і місцеве самоврядування”.
2. Основні напрямки здійснення державного будівництва і місцевого самоврядування в Україні.
3. Наука державного будівництва і місцевого самоврядування.
4. Навчальна дисципліна “Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні”.

Список нормативних актів і літератури

Конституція України // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – № 141.

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України від 08.09.2005 р. № 2850 – IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2005. – № 51. – Ст. 548.

Про Концепцію державної регіональної політики: Указ Президента України від 25.05.2001 р. № 341/2001 // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 22. – Ст. 983.

Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Ро-

зпорядження Кабінету Міністрів України від від 1 квітня 2014 р. № 333-р // Офіц. Вісн. України. – 2014. – № 30. – Ст. 831.

Гамбург Л. С. Теоретичні питання децентралізації державної влади в системі публічної влади унітарної держави. Вісник Запорізького національного університету. – 2014. – № 4 (1). – С. 134–145.

Георгієвський Ю. В. Засади реформування функцій і повноважень державних органів та органів місцевого самоврядування в Україні в контексті європейської доктрини. Публічне право. – 2016. – № 1 (21). – С. 104–111.

Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підруч. / І. І. Бодрова, С. В. Болдирев, В. О. Величко та ін.; за ред. С. Г. Серьогіної. – 4-те вид., переробл. та доповн. – Х. : Право, 2017.

Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін. – К., 2012.

Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: моногр. / В. О. Антоненко, М. О. Баймуратов, О. В. Батанов та ін.; за ред. В. В. Кравченка, М. О. Баймуратова, О. В. Батанова. – К.: Атака, 2007.

Віліжінський В.М., Попов М.П. Реформування системи місцевого самоврядування в Україні з урахуванням національних традицій врядування: моногр. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2016.

Децентралізація влади. Законодавство. Роз'яснення. Зразки документів / за ред. В.В.Бондаренка. – К.: Юрінком Інтер, 2017. – 420 с.

Любченко П. М. Конституційні основи реформування місцевого самоврядування в Україні / П. М. Любченко // Юрид. вісн. – 2011. – № 3. – С. 59-64.

Серьогіна С. Г. Взаємодія держави й місцевого самоврядування: теоретико-правовий аналіз історичних моделей та новітніх тенденцій / С. Г.Серьогіна // Пробл. законності. – 2006. – Вип. 83. – С. 3-13

Серьогіна С. Г. Муніципальна реформа як чинник удо-

сконалення функціонування системи місцевого самоврядування в Україні / С. Г. Серьогіна // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2013. – Вип. 26. – С. 3–15.

Лялюк О. Ю. Експерименти у практиці державного будівництва: проблеми правового регулювання / О. Ю. Лялюк // Там же. – 2009. – Вип. 105. – С. 41-48.

Новітні державотворчі процеси в Україні: виклики і перспективи. – К.: Ін-т законодавства Верхов. Ради України, 2011.

Т е м а 2. ПОНЯТТЯ Й ЕЛЕМЕНТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ ВЛАДИ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

(колоквіум)

2 год

О с н о в н і   п и т а н н я

1. Поняття й загальна характеристика елементів організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування в Україні.

2. Системно-структурна організація органів державної влади і місцевого самоврядування в Україні.

3. Територіальна, правова, матеріальна й фінансова основи організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і місцевого самоврядування в Україні.

Список нормативних актів і літератури

Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (із змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2010. – № 50-51. –

Ст. 572.

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III (із змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27.

Конституція України // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – № 141.

Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з прийняттям Закону України “Про джерела фінансування органів державної влади” від 11 травня 2000 року № 1709-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2000. – № 32. – Ст. 257.

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності: Закон України від 03.03.1998 р. №147/ 98-ВР (зі змін.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1998. – № 34. – Ст. 228; 2000. – № 5. – Ст. 35.

Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації: Закон України від 23.09.1997 р. № 539/97-ВР (зі змінами) // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 49. – Ст. 299.

Борденюк В.І. Місцеве самоврядування та державне управління: конституційно-правові основи співвідношення та взаємодії: моногр. – К.: Парламентське вид-во, 2007.

Георгієвський Ю. В. Компетенція органів публічної влади: теорія і практика застосування / Ю. В. Георгієвський. – К. : Логос, 2015. – 345 с.

Гудима Н. В. Принципи відкритості і прозорості в діяльності органів державного управління України: основи правового регулювання : монографія (друге видання, доповнене і перероблене). – Черкаси, 2011. – 200 с.

Інституційно-функціональна організація місцевої влади в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку / Ю. П. Битяк, П. М. Любченко, О. В. Петришин та ін.; за ред. С. Г. Серьогіної, І. В. Яковюка. – К., 2009.

Кондрацька Н.М. Сучасна системно-структурна організація місцевого самоврядування в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. – 2015. – Вип. 35. – Частина II. – Том 1. – С. 91-96.

Лялюк О. Ю. Основи організації і діяльності місцевих рад в Україні: моногр. – Х.: Право, 2008.

Любченко П. М. Конституційно-правові основи розвитку місцевого самоврядування як інституту громадянського суспільства: моногр. – Х.: Одиссей, 2006.

Мяловицька Н. А. Автономія та її роль у державному будівництві (країни Європи): моногр. – К., 2009.

Нестерович В.Ф. Принципи відкритості та прозорості у діяльності органів державної влади як важлива передумова для утвердження демократії участі. Філософські та методологічні проблеми права. 2016. № 4. С. 67-78.

Онупрієнко А. М. Місцеві органи влади в механізмі демократичної держави: теоретико-правовий аналіз: моногр. – Х: Право, 2009.

Петришин О.В. Народовладдя як фундамент демократичної, правової, соціальної держави. Загальні проблеми правової науки. 2009. № 4. С. 20–30.

Проблеми конституційно-правового регулювання організації та функціонування органів влади Автономної Республіки Крим / за ред. С. Г. Серьогіної. – Х.: Прапор, 2012. – (Серія «Наукові доповіді»; Вип. 4).

Щербанюк О. В. Народний суверенітет і реалізація владоспроможності демократичної держави: монографія. Книга II / О. В. Щербанюк. Монографія. – К.: Логос, 2013.

Т е м а 3. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

2 год

О с н о в н і п и т а н н я

1. Основи організації та діяльності Верховної Ради України.
2. Організаційна будова та функції Верховної Ради Ук-

раїни.

3. Форми роботи Верховної Ради України.

4. Сесія Верховної Ради України, порядок її підготовки і проведення.

5. Організація підготовки і проведення слухань у Верховній Раді України.

6. Методи роботи Верховної Ради України. Організація прийняття та виконання актів Верховної Ради України.

Завдання

1. Після реєстрації народних депутатів України на пленарному засіданні Верховної Ради України була встановлена присутність 150 народних депутатів. До порядку денного засідання включені питання щодо розгляду законопроектів, проекту постанови про рекомендації парламентських слухань щодо утворення тимчасової слідчої комісії. Головуючий на пленарному засіданні Верховної Ради України відкрив засідання, оголосив порядок денний і перейшов до розгляду питань порядку денного. Народні депутати почали вимагати відкладення пленарного засідання. Головуючий пояснив, що перевірку кількості депутатів, присутніх на засіданні, він проведе перед голосуванням щодо законопроектів, а до цього моменту Верховна Рада України правомочна реалізовувати надані їй повноваження.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи відповідають дії головуючого на пленарному засіданні Верховної Ради України вимогам законодавства? Який порядок відкриття і проведення пленарних засідань Верховної Ради України?

2. У період між сесіями до Голови Верховної Ради України звернувся міністр з пропозицією провести слухання у Верховній Раді України і передав список осіб, які повинні бути запрошені на слухання. Голова Верховної Ради України відмовив міністру, пояснивши, що пропозиція про проведення парламентських слухань вноситься до Верховної Ради України у вигляді проекту постанови Верховної Ради України і має бути попередньо узгоджена із Погоджувальною радою депутатських фракцій (груп).

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи відповідають дії

міністра вимогам законодавства? Як здійснюється організація підготовки і проведення слухань у Верховній Раді України?

3. Під час обговорення законопроекту на пленарному засіданні Верховної Ради України народний депутат України звернувся до Голови Верховної Ради України з проханням надати йому слово для виступу з місця з мотивів голосування. Голова Верховної Ради України відмовив народному депутату, пояснивши, що запис на виступ із питань порядку денного здійснюється апаратом Верховної Ради України за особистою письмовою заявою народного депутата. Народний депутат України направив запит до керівника апарату Верховної Ради України з вимогою пояснити, як здійснюється розгляд питань порядку денного сесії Верховної Ради України.

Проаналізуйте дії Голови Верховної Ради України та народного депутата України і дайте відповідь на його запит.

4. На першій сесії Верховної Ради України нового скликання за рішенням народних депутатів України створено Президію Верховної Ради України, якій доручено розробити проект постанови щодо обрання Голови Верховної Ради України та його заступників. Президія Верховної Ради України підготувала проект постанови, у якому було визначено, що обрання Голови Верховної Ради України та його заступників буде здійснюватися у режимі відкритого поіменного голосування, і винесла його на розгляд народних депутатів України.

Чи відповідають дії народних депутатів України і визначений проектом постанови порядок обрання Голови Верховної Ради України та його заступників вимогам чинного законодавства?

5. На пленарному засіданні Верховної Ради України 25 народних депутатів України звернулися до Голови Верховної Ради України з вимогою включити до порядку денного питання щодо заслуховування звіту міністра та припинення його повноважень. Голова Верховної Ради України відмовив народним депутатам, зазначивши, що порядок денний пленарних засідань був затверджений на засіданні Погоджувальної ради депутатських фракцій і вносити до нього зміни він не має права.

Проаналізуйте дії депутатів. Як має діяти у цій ситуації Голова Верховної Ради України? Який порядок формування

порядку денного пленарних засідань Верховної Ради України та прийняття рішення Верховною Радою України щодо припинення повноважень посадових осіб встановлено законодавством?

Список нормативних актів і літератури

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення особистого голосування народними депутатами України на пленарних засіданнях Верховної Ради України: Закон України від 19.12.2020 р. № 404-IX // Відом. Верхов. Ради України. – 2019. – № 35, ст. 253.

Про правовий режим майна, що забезпечує діяльність Верховної Ради України: Закон України від 13.12.1996 р. № 594/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 19. – Ст. 140.

Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від // Відом. Верхов. Ради України. – 2010. – № 14-15, № 16-17, ст. 133.

Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України: Закон України від 19.12.2019 р. № 400- IX // Відом. Верхов. Ради України. – 2020. – № 27. – Ст. 174.

Рішення Конституційного Суду України від 17.10.2002 р. № 17-рп/2002 (щодо повноважності Верховної Ради України) // Там же. – 2002. – № 44. – Ст. 2045.

Рішення Конституційного Суду України від 19.05.2004 р. № 11-рп/2004 (справа про умови дострокового припинення повноважень Верховної Ради України) // Там же. – 2004. – № 22. – Ст. 1515.

Рішення Конституційного Суду України від 07.07.1998 р. № 11-рп/98 (справа щодо порядку голосування та повторного розгляду законів Верховною Радою України) // Там же. – 1998. – № 27. – С. 139.

Барабаш Ю. Г. Парламентський контроль в Україні (конституційно-правовий аспект): моногр. / Ю. Г. Барабаш. – Х.: Легас, 2004.

Георгіца А. З. Законодавча влада: поняття, правова природа, місце і роль у системі органів публічної влади / А. З. Георгіца // Право України. – 2009. – № 11. – С. 100-118.

Парламентські слухання – важливий чинник удосконалення національного законодавства / заг. ред. В.О. Зайчука. –

К.: Ін-т законодавства Верхов. Ради України, 2012.

Шевченко Т. О. Представницька функція парламенту України / Т. О. Шевченко // Правове регулювання економіки: Зб. наук. праць. – К.: ДВНЗ “КНЕУ ім. В. Гетьмана”. – 2006. – № 6. – С. 157-166.

Т е м а 4. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ОРГАНІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

2 год

О с н о в н і п и т а н н я

1. Організація роботи Голови Верховної Ради України та його заступників.
2. Погоджувальна рада депутатських фракцій (депутатських груп).
3. Організація роботи комітетів Верховної Ради України.
4. Організація роботи тимчасових комісій Верховної Ради України.
5. Структура, функції та організація роботи апарату Верховної Ради України.
6. Організація роботи Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
7. Організація роботи Рахункової палати.

Завдання

6. Депутатська фракція на пленарному засіданні Верховної Ради України внесла пропозицію про відкликання Голови Верховної Ради України через його незадовільну роботу на цій посаді. Головуючий на засіданні відмовився внести запропоновану пропозицію до порядку денного, мотивуючи це тим, що перед розглядом питання про відкликання Голови Верховної Ради України потрібно попередньо розглянути його в комітетах, на засіданні Погоджувальної ради депутатських фракцій (груп), а також утворити тимчасову слідчу комісію для перевірки інформації, що стосується цього питання. Погоджувальна рада депутатських фракцій (груп), куди була внесена пропози-

ція про відкликання Голови Верховної Ради України, на своєму засіданні прийняла рішення про відкладення розгляду питання на наступну сесію.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи був дотриманий встановлений порядок розгляду питання про відкликання Голови Верховної Ради України?

7. На засіданні комітету прийнято рішення про проведення слухання з наступним направленням вимоги до Прем'єр-міністра і Генерального прокурора України щодо їх обов'язкової присутності на слуханні й надання необхідної для роботи комітету інформації. Прем'єр-міністр України і Генеральний прокурор відмовилися взяти участь у слуханнях, мотивуючи це тим, що таке рішення повинно прийматися на пленарному засіданні Верховної Ради України. Комітетом направлено запит до Голови Верховної Ради України з вимогою зобов'язати Прем'єр-міністра й Генерального прокурора України взяти участь у слуханнях.

Проаналізуйте рішення комітету і дайте відповідь на його запит.

8. На пленарному засіданні Верховної Ради України прийнято рішення про утворення Погоджувальної ради депутатських фракцій (груп), до складу якої включені: керівники депутатських фракцій, народні депутати України, Голова Адміністрації Президента України, представник Кабінету Міністрів України у Верховній Раді України. При цьому Верховна Рада України доручила Погоджувальній раді депутатських фракцій (груп) підготувати проект Закону України "Про внесення змін до Закону «Про статус народного депутата» та проект "Положення про депутатську фракцію".

Чи відповідають такі рішення Верховної Ради України вимогам законодавства? Чи був дотриманий встановлений порядок формування Погоджувальної ради депутатських фракцій (груп)? Які функції здійснює Погоджувальна рада депутатських фракцій (груп)?

9. Розпорядженням Голови Верховної Ради України

затверджено структуру апарату Верховної Ради України та призначено його керівника, яким став народний депутат України. Народні депутати звернулися до Конституційного Суду України з вимогою визнати неконституційним розпорядження Голови Верховної Ради України.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Який порядок утворення апарату Верховної Ради України? Яке рішення має прийняти Конституційний Суд України?

10. На пленарному засіданні Верховної Ради України прийнято рішення про створення тимчасової слідчої комісії, яку очолив голова комітету з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією. У постанові Верховної Ради України “Про утворення тимчасової слідчої комісії” були визначені права комісії: викликати свідків у справі, що розслідується слідчою комісією, заслуховувати їх на своєму засіданні, ставити їм запитання; вилучати потрібні для парламентського розслідування документи або їх копії; приймати рішення про усунення відповідних посадових осіб від посади до закінчення розслідування, якщо вони своєю діяльністю чинять перешкоди парламентському розслідуванню. Серед гарантій діяльності тимчасової слідчої комісії зазначено про необхідність здійснення щодо голови і членів комісії державної охорони відповідно до законів, що регулюють питання державного захисту працівників суду і правоохоронних органів. Президент України звернувся до Конституційного Суду України з вимогою визнати неконституційною постанову Верховної Ради України.

Чи відповідають визначені постановою Верховної Ради України порядок утворення тимчасової слідчої комісії, її права та гарантії діяльності вимогам закону?

Список нормативних актів і літератури

Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 04.04.1995 р. № 116/95-ВР у ред. Закону від 22.12.2005 р. (зі змінами) // Відом. Верхов. Ради України. – 1995. – № 19. – Ст. 134.

Про розподіл обов'язків з питання виконання окремих

повноважень Голови Верховної Ради України між Першим заступником Голови Верховної Ради України та заступником Голови Верховної Ради України: Розпорядження Голови Верховної Ради України від 04.11.2019 р. № 1191-к. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1191к/19-рґ#Text>

Про розподіл обов'язків між Керівником Апарату Верховної Ради України та заступниками Керівника Апарату Верховної Ради України: Розпорядження Голови Верховної Ради України від 20.05.2020 р. № 199 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/199/20-рґ#Text>

Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. №776/97-ВР (зі змінами) // Відом. Верхов. Ради України. – 1998. – № 20. – Ст. 99.

Про структуру Апарату Верховної Ради України: постанова Верховної Ради України від 20.04.2000 р. № 1678-III (із змін.) // Там же. – 2000. – № 31. – Ст. 253.

Про затвердження Положення про Апарат Верховної Ради України: розпорядження Голови Верховної Ради України від 25.08.2011 р. № 769. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/769/11-рґ#Text>

Про затвердження Положення про секретаріат комітету Верховної Ради України: розпорядження Голови Верховної Ради України від 22.02.2008 р. № 305. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305/08-рґ#Text>

Про затвердження Положення про секретаріат депутатської фракції у Верховній Раді України: розпорядження Голови Верховної Ради України від 22.02.2008 р. № 304. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/304/08-рґ#Text>

Рішення Конституційного Суду України від 28.03.2001 р. № 2-рп/2001 (справа про позачерговий розгляд законопроектів) // Офіц. вісн. України. – 2001. – №15. – Ст. 658.

Зозуля О.І. Конституційно-правовий статус парламентських комітетів в Україні: монографія. – Харків: Майдан, 2019. – 619с.

Савченко Л. А. Правовий статус Рахункової палати України: моногр./ Л. А. Савченко. – Ірпінь, 2002.

Болдирєв С.В. Тимчасові слідчі комісії як суб'єкти здійс-

нення парламентського контролю в Україні // Держ. буд-во та місц. самоврядування: зб. наук. праць; редкол.: Ю. П. Битяк та ін. – Х.: Право, 2011. – Вип. 22. – С. 139-149.

Горovenко М. Парламентські комітети і комісії в Україні та зарубіжних країнах / М. Горovenко // Право України. – 2008. – № 7. – С. 30-34.

Невідомий В. І. Розвиток конституційно-правового регулювання діяльності Рахункової палати України / В. І. Невідомий // Наук. вісн. Юрид. акад. М-ва внутр. справ. – 2005. – № 1. – С. 147-153.

Медвідь А. Б. Поняття та мета створення тимчасових спеціальних комісій як специфічного виду парламентських органів / А. Б. Медвідь // Наук. вісн. УжНУ. – Серія Право. – 2008. – № 9. – С. 160-162.

Т е м а 5 . ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ

2 год

О с н о в н і п и т а н н я

1. Організація підготовки і проведення виборів народних депутатів України.
2. Організація роботи народних депутатів України у Верховній Раді України та у виборчих округах.
3. Гарантії діяльності народних депутатів України. Організація роботи помічників-консультантів народних депутатів України.
4. Запити і звернення народних депутатів України, порядок їх внесення і розгляду.
5. Організація діяльності депутатських фракцій (груп).

Завдання

11. Офіційний спостерігач від партії – суб'єкта виборчого процесу по виборах народних депутатів України – прибув до виборчої дільниці о 20 год 30 хв для спостереження за підрахунком голосів членами дільничної виборчої комісії. Голова діль-

ничної виборчої комісії не допустив офіційного спостерігача до приміщення дільничної виборчої комісії, пояснивши, що після закінчення голосування і закриття виборчої дільниці він не має права допускати на засідання виборчої комісії сторонніх осіб. Офіційний спостерігач звернувся до окружної виборчої комісії зі скаргою на дії голови дільничної виборчої комісії та з вимогою визнати голосування на виборчій дільниці недійсним.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Яке рішення має прийняти окружна виборча комісія?

12. На сесії Верховної Ради України 10 народних депутатів України внесли депутатський запит до Президента України і вимагали дати офіційну відповідь на нього у 10-денний строк. Головуючий на пленарному засіданні Верховної Ради України відмовився вносити питання до порядку денного, пояснивши, що депутатський запит до Президента України повинен бути попередньо схвалений на засіданні Погоджувальної ради депутатських фракцій (груп). Після цього народні депутати України направили цей запит до Офісу Президента України.

Дайте юридичний аналіз дій народних депутатів України і головуючого на засіданні. Який порядок направлення і розгляду запиту до Президента України? Як має діяти в цій ситуації Офіс Президента України?

13. До Конституційного Суду України звернулася група народних депутатів України з вимогою визнати неконституційним закон через порушення процедури його ухвалення. У зверненні зазначалося, що народний депутат України у зв'язку з виїздом у відрядження дав письмове доручення помічникові-консультанту бути присутнім замість нього на пленарному засіданні Верховної Ради України і брати участь у голосуванні, що і було зроблено.

Дайте юридичний аналіз дій народних депутатів України і помічника-консультанта народного депутата України. Які права має помічник-консультант народного депутата України? Яке рішення може прийняти Конституційний Суд України?

14. У період між сесіями Верховної Ради України народний депутат України звернувся до обласного прокурора з

вимогою здійснити нагляд за додержанням процедур, передбачених чинним законодавством, під час проведення досудового слідства по справі Кириченка. Прокурор відмовився виконувати вимоги, після чого депутат направив запит Генеральному прокурору України щодо притягнення обласного прокурора до відповідальності за невиконання вимог народного депутата України.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи має право народний депутат України звертатися з такими вимогами до обласного та Генерального прокурора України? Дайте обґрунтовану відповідь на запит народного депутата України.

15. Слідчим районної прокуратури м. Києва винесено постанову про затримання Ковалю та пред'явлення йому обвинувачення у вчиненні злочину. Після того, як було встановлено, що Коваль обраний народним депутатом України, хоча ще не встиг принести присягу народного депутата, до Верховної Ради України було направлено подання про надання згоди парламенту на притягнення Ковалю до кримінальної відповідальності. Верховна Рада України звернулася до Генерального прокурора України з вимогою скасувати постанову слідчого і негайно звітувати щодо затримання Ковалю. Генеральний прокурор пояснив, що процедуру затримання було дотримано, оскільки Коваль не є народним депутатом, бо повноваження народних депутатів починаються з моменту складення присяги.

Дайте юридичний аналіз дій слідчого, Генерального прокурора України. У чому полягають особливості порядку затримання, арешту та притягнення до кримінальної відповідальності народних депутатів України?

Список нормативних актів і літератури

Виборчий кодекс України від 19.12.2019 № 396- IX (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 2020. – № 7, № 8, № 9. – Ст.48.

Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992 р. № 2790-ХІІ, у ред. Закону від 22.03.2001 р. № 2328-ІІІ (із змін.) // Там же. – 2001. – № 42. – Ст. 212.

Положення про консультанта депутатської групи (фрак-

ції) Верховної Ради України: затв. постановою Верховної Ради України від 13.10.1995 р. № 378/95-ВР (зі змінами) // Там же. – 1995. – № 36. – Ст. 280.

Положення про помічника-консультанта народного депутата України: затв. постановою Верховної Ради України від 13.10.1995 р. № 379/95-ВР (зі змінами) // Там же. – 1995. – № 37. – Ст. 283.

Рішення Конституційного Суду України від 27.10.1999 р. № 9-рп/99 (справа про депутатську недоторканність) // Офіц. вісн. України. – 1999. – № 44. – С. 71.

Рішення Конституційного Суду України від 10.05.2000 р. № 8-рп/2000 (справа про статус народного депутата України) // Там же. – 2000. – № 37. – С. 40.

Рішення Конституційного Суду України від 14.10.2003 р. № 16-рп/2003 (справа про направлення запиту до Президента України) // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 46. – Ст. 2388.

Рішення Конституційного Суду України від 11.04.2000 р. № 4-рп/2000 (справа про запити народних депутатів до прокуратури) // Там же. – 2000. – № 16. – Ст. 679.

Рішення Конституційного Суду України від 19.05.1999 р. № 4-рп/99 (справа про запити народних депутатів України) // Там же. – 1999. – № 20. – Ст. 905.

Рішення Конституційного Суду України від 20.03.2002 р. № 4-рп/2002 (справа про запити і звернення народних депутатів України до органів дізнання і досудового слідства) // Там же. – 2002. – № 13. – Ст. 668.

Рішення Конституційного Суду України від 10.04.2003 р. № 7-рп/2003 (справа про гарантії діяльності народного депутата України) // Там же. – 2003. – № 17. – Ст. 789.

Кульчицька О. Організаційно-правові форми діяльності депутатських фракцій у Верховній Раді України / О. Кульчицька // Форум права. Електрон. наук. фахове видання. – 2009. – № 3. – С. 383-391 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Nobuv.gov.ua/e-journal/Neals/FP/2009-3/iNedex.htm>

Т е м а 6 . ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

2 год

О с н о в н і   п и т а н н я

1. Основи організації і діяльності Президента України. Функції Президента України.

2. Організація підготовки й проведення виборів Президента України.

3. Форми, методи, гарантії діяльності Президента України.

4. Організація підготовки та виконання актів Президента України.

5. Апарат Президента України, його структура, функції та організація роботи. Організація роботи Ради національної безпеки й оборони України та Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим.

З а в д а н н я

16. Петров звернувся до Центральної виборчої комісії із заявою про самовисунення кандидатом на пост Президента України та проханням звільнити його від внесення грошової застави у зв'язку із тяжким матеріальним становищем. Центральна виборча комісія відмовила у прийнятті заяви Петрова через відсутність необхідних документів для реєстрації кандидата на пост Президента України. Петров зібрав необхідні документи, крім документа про внесення грошової застави, і знову звернувся до Центральної виборчої комісії, яка відмовила у прийнятті документів, зазначивши, що повторна заява особи про самовисунення кандидатом на пост Президента України не приймається. Петров подав скаргу на дії Центральної виборчої комісії до Верховного Суду України, зазначивши, що порушено його виборче право, оскільки внесення грошової застави Конституцією України не передбачено.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Які умови для реєстрації кандидата на пост Президента України передбачені чинним законодавством України? Чи відповідають дії Центральної виборчої комісії вимогам законодавства?

17. Президент України прийняв низку рішень: про затвердження Положення про Генеральний штаб Збройних Сил Укра-

їни та Положення про Міністерство інфраструктури України; про прийняття до громадянства; про звільнення з посади голови місцевої державної адміністрації; доручення Кабінету Міністрів України щодо підготовки до проведення міжнародного форуму; про структуру та штат Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим; про затвердження рішення Ради національної безпеки й оборони України.

Чи належать до компетенції Президента України зазначені питання? Якими актами мають оформлятися вказані рішення? У чому полягає відмінність між указами та розпорядженнями Президента України?

18. Під час перебування Президента України у відрядженні Голова Офісу Президента України видав розпорядження про утворення консультативно-дорадчого органу при Президенті України, затвердив Положення про нього та призначив працівників цього органу. Народні депутати направили запит Голові Офісу Президента України з вимогою відмінити розпорядження, однак він відмовився це зробити, зазначивши, що право відміни актів належить Президенту України.

Дайте юридичний аналіз ситуації та запропонуйте шляхи її вирішення. Чи належить до повноважень Голови Офісу Президента України вирішення цих питань?

19. Постійний представник Президента України в Автономній Республіці Крим направив подання до Верховної Ради Автономної Республіки Крим із вимогою скасувати її постанову про призначення Голови Ради міністрів Автономної Республіки Крим у зв'язку із порушенням встановленої процедури розгляду цього питання. Після відмови Верховної Ради Автономної Республіки Крим розглянути подання він звернувся до Конституційного Суду України з вимогою визнати постанову Верховної Ради Автономної Республіки Крим неконституційною.

Чи відповідають дії Постійного представника Президента України в Автономній Республіці Крим вимогам законодавства? Яке рішення має прийняти Конституційний Суд України?

20. Голова Офісу Президента України видав розпоря-

дження про скасування рішення Постійного представника Президента в Конституційному Суді України, яким було призначено заступника Постійного представника Президента в Конституційному Суді України та утворено постійно діючу робочу групу для проведення правової експертизи конституційних подань Президента України. Постійний представник Президента в Конституційному Суді України звернувся до глави держави з вимогою скасувати розпорядження Голови Офісу Президента України.

Проаналізуйте дії Голови Офісу Президента України та Постійного представника Президента в Конституційному Суді України. Яким чином здійснюється забезпечення діяльності Постійного представника Президента в Конституційному Суді України?

Список нормативних актів і літератури

Виборчий кодекс України від 19.12.2019 № 396- IX (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 2020. – № 7, № 8, № 9. – Ст.48.

Питання забезпечення діяльності Президента України: Указ Президента України від 20.06.2019 р. № 417/2019 (зі змінами) // Офіц. вісн. України. – 2019. – № 50. – Ст. 1688.

Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпічмент): Закон України від 10.09.2019 р. № 39-IX// Там же. – 2019. – № 40. – Ст. 212.

Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 05.03.1998 р. № 183/98-ВР// Там же. – 1998. – № 35. – Ст. 237.

Про Положення про Офіс Президента України: Указ Президента України від 25.06.2019 р. № 439/2019 (зі змінами) // Офіц. вісн. України. – 2019. – № 51. – Ст. 1734.

Про Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим: Закон України від 02.03.2000 р. № 1524-III (зі змінами) // Там же. – 2000. – № 21. – Ст. 158.

Рішення Конституційного Суду України від 30.01.2002 р. № 2-рп/2002 (справа про виборчу заставу) // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 6. – Ст. 245.

Про забезпечення, обслуговування та охорону Президента України: постанова Верховної Ради України від 04.01.1992 р. № 2033-ХІІ // Бюл. законодавства і юрид. практики України. – 1999. – № 8: Президент в Україні: Законодавче забезпечення діяльності. – С. 86.

Про офіційні символи глави держави: Указ Президента України від 29.11.1999 р. № 1507/99 // Офіц. вісн. України. – 1999. – № 48. – С. 28.

Питання Апарату Ради національної безпеки і оборони України: Указ Президента України від 18.10.2019 р. № 764/2019 // Там же. – 2012. – № 84. – Ст. 2853.

Положення про Апарат Ради національної безпеки і оборони України: Указ Президента України від 14.10.2005 р. № 1446/2005 Зі змінами) // Там же. – 2005. – № 42. – Ст. 2651.

Питання Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим: Указ Президента України від 17.10.2019 р. № 758/2019 // Там же. – 2019. – № 84. – Ст. 2852.

Про Положення про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України: Указ Президента України від 15.11.2006 р. № 970/2006 // Там же. – 2006. – № 47. – Ст. 3123.

Про щорічні послання Президента України до Верховної Ради України: Указ Президента України від 09.04.1997 р. № 314/97 // Там же. – 1997. – № 16. – С. 17.

Бодрова І. І. Система допоміжних органів при Президентіві України / І. І. Бодрова // Держ. буд-во та місц. самоврядування: зб. наук. пр. / редкол.: Ю.Г. Барабаш та ін. – Х.: Право, 2012. – Вип. 23.

Проблеми правового регулювання організації та діяльності апарату Президента України: наук.-практ. посіб. / Ю. П. Битяк, С. Г. Серьогіна, І. І. Бодрова. – Х.: НДІ держ буд-ва та місц. самоврядування, 2011.

Серьогіна С. Г. Оптимізація статусу Президента як ключова ланка конституційної реформи в Україні / С. Г. Серьогіна // Право України. – 2009. – № 6. – С. 23-28.

Волощук О. Т. Інститут Президента в системі органів державної влади: історико-теоретичний аспект: моногр./ О. Т. Волощук. – Чернівці: Вид-во ЧНУ, 2011. – 112 с.

Литвак О. М. Правова природа інституту президентства:

моногр. / О. М. Литвак, Н. О. Рибалка. – К.: Атіка, 2010. – 168 с.

Т е м а 7. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ТА ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

2 год

О с н о в н і   п и т а н н я

1. Основи організації і діяльності Кабінету Міністрів України. Функції Кабінету Міністрів України.
2. Порядок утворення і будова Кабінету Міністрів України.
3. Форми і методи діяльності Кабінету Міністрів України. Порядок підготовки та проведення засідань Кабінету Міністрів України.
4. Організація прийняття та виконання актів Кабінету Міністрів України.
5. Структура, функції та організація роботи апарату Кабінету Міністрів України. Організація діяльності робочих органів Кабінету Міністрів України.
6. Організація роботи центральних органів виконавчої влади.

Завдання

21. За дорученням Прем'єр-міністра України Перший віце-прем'єр-міністр України скликав і провів засідання Кабінету Міністрів України, на якому була присутня більшість його членів. На засіданні розглядалися звіти голів обласних державних адміністрацій про виконання їх повноважень. Після ознайомлення з рішеннями Кабінету Міністрів України щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності окремих голів обласних державних адміністрацій, що були прийняті на засіданні більшістю голосів, Прем'єр-міністр України видав розпорядження про їх скасування.

Проаналізуйте дії Прем'єр-міністра України та Першого віце-прем'єр-міністра України. Чи був дотриманий поря-

док підготовки, проведення засідань та прийняття рішень Кабінетом Міністрів України?

22. На засіданні Кабінету Міністрів України прийнято рішення про утворення комісії, основним завданням якої була підготовка концепції розвитку житлово-комунального господарства в Україні. До складу комісії включені: Перший віцепрем'єр-міністр України, народні депутати України, міські голови, голова обласної ради, голови місцевих державних адміністрацій. Очолив створену комісію керівник Секретаріату Кабінету Міністрів України. Представник Президента України в Кабінеті Міністрів України звернувся з вимогою до Прем'єр-міністра України про перегляд прийнятого рішення. Прем'єр-міністр України зазначив, що рішення прийнято колегіально і він не має права його скасовувати.

Дайте юридичний аналіз ситуації та запропонуйте шляхи її вирішення. Проаналізуйте дії Кабінету Міністрів України. Які особливості створення консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів Кабінетом Міністрів України передбачені законодавством?

23. До порядку денного засідання Кабінету Міністрів України включені питання про: затвердження плану законопроектної роботи; ліквідацію Державної служби фінансового моніторингу України; розподіл функціональних обов'язків між Прем'єр-міністром, Першим віцепрем'єр-міністром, віцепрем'єр-міністрами; схвалення концепції Державної програми розвитку паливно-енергетичного комплексу; створення Координаційного комітету з питань адміністративно-територіальної реформи в Україні; затвердження загальної структури Міністерства внутрішніх справ України; внесення конституційного подання щодо офіційного тлумачення Конституції України; призначення на посаду Голови Національного банку України; скасування розпорядження голови обласної державної адміністрації; стан підготовки до проведення години Уряду у Верховній Раді України; затвердження структури Секретаріату Кабінету Міністрів України.

Чи належить вирішення вказаних питань до компетен-

ції Кабінету Міністрів України? Дайте юридично обґрунтовану відповідь.

24. Обласною державною адміністрацією підготовлений і внесений на розгляд Кабінету Міністрів України проект постанови "Про проведення невідкладних заходів та виділення коштів для ліквідації наслідків стихійного лиха у м. Василівка". Разом із ним подана пояснювальна записка та супровідний лист. Наступного після надходження та реєстрації дня проект передано до відповідних управлінь Секретаріату Кабінету Міністрів України, які провели його фахову та юридичну експертизу. Завізований керівниками управлінь проект передано керівникові Секретаріату Кабінету Міністрів України і включено ним до порядку денного чергового засідання уряду. З огляду на попередньо проведені експертизи проекту та вивчення його членами Кабінету Міністрів України постанова була прийнята без обговорення простою більшістю голосів членів уряду, присутніх на засіданні.

У чому полягає відмінність між постановами і розпорядженнями Кабінету Міністрів України? Чи дотриманий встановлений законодавством порядок підготовки і прийняття актів Кабінету Міністрів України?

25. Наказом міністра фінансів у структурі очолюваного ним міністерства утворено колегію, затверджено її кількісний та персональний склад, а також визначено основні напрямки діяльності, серед яких було зазначено наступні: підготовка проектів наказів міністра, підготовка аналітично-довідкових матеріалів на засідання Кабінету Міністрів України, розробка пропозицій щодо вдосконалення діяльності міністерства. Крім керівників міністерства та його структурних підрозділів, до складу колегії включено народних депутатів України та директора Науково-дослідного фінансового інституту. Прем'єр-міністр України звернувся з вимогою до міністра про скасування наказу і дав доручення керівнику Секретаріату Кабінету Міністрів України включити питання про утворення колегії міністерства фінансів для розгляду на засіданні уряду. Міністр фінансів направив лист Прем'єр-міністру України, у якому зазначив, що пи-

тання формування колегії міністерства та визначення її функцій належать до його повноважень.

Дайте юридичний аналіз ситуації та запропонуйте шляхи її вирішення.

Список нормативних актів і літератури

Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII (зі змінами) // Відом. Верхов. Ради України. – 2014. – № 13. – Ст. 222.

Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 р. № 3166-VI (зі змінами) // Там же. – 2011. – № 38. – Ст. 385.

Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 р. № 950 // Там же. – 2007. – № 54. – Ст. 2180.

Про затвердження Положення про Секретаріат Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2009 р. № 850 (зі змінами) // Офіц. вісн. України. – 2009. – № 61. – Ст. 2164.

Про затвердження структури Секретаріату Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 р. № 564 (зі змінами) // Там же. – 2016. – № 69. – Ст. 2333.

Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 р. № 442 (зі змінами) // Там же. – 2014. – № 74. – Ст. 2105.

Деякі питання організації роботи міністерств, інших центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 24.12.2010 р. № 1199/2010 // Там же. – 2010. – № 100. – Ст. 3545.

Деякі питання реформування державного управління: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.12.2019 р. № 1034 (зі змінами) // Там же. – 2019. – № 100. – Ст. 3366.

Про структуру апарату центральних органів виконавчої влади та їх територіальних підрозділів, апарату місцевих державних адміністрацій, їх управлінь, відділів, інших структурних підрозділів: розпорядження Кабінету Міністрів

України від 12.11.2008 р. № 1436-р (зі змінами) // Там же. – 2008. – № 89. – Ст. 2989.

Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій: постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2005 р. № 179 (зі змінами) // Там же. – 2005. – № 11. – Ст. 522.

Рішення Конституційного Суду України від 28.01.2003 р. № 2-рп/2003 (справа про повноваження Президента України реорганізувати центральні органи виконавчої влади) // Там же. – 2003. – № 6. – Ст. 244.

Дніпров О. С. Виконавча влада в Україні: теоретико-концептуальні підходи до розуміння сутності в сучасних умовах трансформації суспільства: монографія. Київ, 2018. 540 с.

Плахотнюк Н. Г. Установча процедура діяльності Кабінету Міністрів України : моделі, провадження, правове регулювання. Бюл. М-ва юстиції України. – 2005. – № 7. – Ст. 67–77.

Система органів виконавчої влади України: правові, наукові проблеми удосконалення організації та діяльності / за заг. ред. О. Ф. Андрійко. – К., 2011.

Совгіря О. В. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України: сучасний стан та тенденції розвитку: монографія. - К. : Юрінком Інтер, 2012. - 464 с.

Т е м а 8. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ МІСЦЕВИХ ДЕРЖАВНИХ АДМІНІСТРАЦІЙ

2 год

О с н о в н і п и т а н н я

1. Основи організації і діяльності місцевих державних адміністрацій.

2. Система, порядок утворення і будова місцевих державних адміністрацій.

3. Функції та компетенція місцевих державних адміністрацій.

4. Голова місцевої державної адміністрації та його заступники, їх повноваження й організація роботи.

5. Форми і методи діяльності місцевих державних адміністрацій.

6. Відділи, управління, інші структурні підрозділи місцевої державної адміністрації та її апарат, організація їх роботи.

Завдання

26. Голова місцевої державної адміністрації своїм розпорядженням затвердив структуру апарату місцевої державної адміністрації у складі таких відділів: організаційного, кадрової роботи, роботи зі зверненнями громадян, взаємодії з правоохоронними органами та оборонної роботи, головного управління економіки, головного фінансового управління, управління з питань внутрішньої політики. Прем'єр-міністр України скасував розпорядження голови місцевої державної адміністрації і звільнив його з посади.

Проаналізуйте дії голови місцевої державної адміністрації та Прем'єр-міністра України. Чи був дотриманий порядок формування структури місцевої державної адміністрації ?

27. На засіданні колегії місцевої державної адміністрації, що проводилося під головуванням заступника голови місцевої державної адміністрації, більшістю голосів прийняте рішення про призначення керівника управління з питань майна комунальної власності та затверджене положення про це управління. Голова місцевої державної адміністрації відмовився виконувати рішення колегії, після чого члени колегії звернулися до Першого віце-прем'єр-міністра України зі скаргою на дії голови місцевої державної адміністрації.

Чи відповідають рішення колегії та дії голови місцевої державної адміністрації вимогам законодавства ? Який порядок реалізації рішень колегії місцевої державної адміністрації?

28. Обласна державна адміністрація здійснила перевірку рішень обласної ради на відповідність їх Конституції та законам України. Наслідком цієї перевірки стало видання розпорядження голови місцевої державної адміністрації про припинення дії кількох рішень ради. Голова обласної ради відмовився виконувати розпорядження голови місцевої державної адміністрації.

трації і виніс на розгляд ради питання про вираження недовіри голові місцевої державної адміністрації.

Дайте юридичний аналіз ситуації. У яких сферах місцева державна адміністрація повноважна здійснювати державний контроль? Чи відповідають дії голови місцевої державної адміністрації та голови обласної ради вимогам законодавства?

29. Голова обласної ради вніс до місцевої державної адміністрації проект розпорядження голови місцевої державної адміністрації з вимогою провести публічне обговорення даного проекту на засіданні колегії місцевої державної адміністрації та запросити його на це обговорення. Голова місцевої державної адміністрації направив лист голові обласної ради, у якому пояснив, що робота колегії місцевої державної адміністрації відбувається відповідно до затвердженого її головою плану засідань, а додаткові питання можуть включатися лише за пропозиціями керівників структурних підрозділів держадміністрації. Голова обласної ради звернувся зі скаргою на дії голови місцевої державної адміністрації до Прем'єр-міністра України.

Чи відповідають дії голови обласної ради та голови місцевої державної адміністрації вимогам законодавства? Який порядок внесення та розгляду проектів розпоряджень голови місцевої державної адміністрації?

Список нормативних актів і літератури

Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV (зі змінами) // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 20 – 21. – Ст. 190.

Про затвердження рекомендаційних переліків структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в містах Києві та Севастополі державних адміністрацій: постанова Кабінету Міністрів України від 18.04.2012 р. № 606 (із змін.) // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 50. – Ст. 1984; 2012. – № 83.

Про підготовку пропозицій та попередній розгляд кандидатур для призначення на посади та звільнення з посад керівників місцевих державних адміністрацій: Указ Президента України

від 04.08.2006 р. № 675 (зі змінами)// Там же. – 2006. – № 32. – Ст. 2309.

Про вдосконалення структури місцевих державних адміністрацій: Указ Президента України від 03.04.2005 р. № 593/2005 (зі змін.) // Там же. – 2005. – № 14. – Ст. 707; 2006. – № 14. – Ст. 975.

Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій: постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2005р. № 179 (зі змін.) // Там же. – 2005. – № 11. – Ст. 522.

Типовий регламент місцевої державної адміністрації: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 11.12.1999 р. № 2263 (зі змін.) // Там же. – 1999. – № 50. – С. 77.

Про затвердження Типового положення про колегію центрального органу виконавчої влади і місцевої державної адміністрації: постанова Кабінету Міністрів України від 02.10.2003 р. № 1569 (зі змін.) // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 40. – Ст. 2107.

Рішення Конституційного Суду України від 04.12.2001 р. № 16-рп/2001 (справа про поєднання посади в місцевій державній адміністрації з мандатом депутата місцевої ради) // Там же. – 2001. – № 50. – Ст. 2238.

Величко В. О. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій в Україні: моногр.– Х., 2005.

Добкін М. М. Місцеві державні адміністрації України: становлення, розвиток та функціонування: моногр. – Х. : Золота миля, 2012.

Кулик Т.О. Конституційні засади взаємодії місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування в місті Києві: моногр. – К.: Алерта. 2016.

Онупрієнко А. М. Місцеві державні адміністрації в системі виконавчої влади / А. Онупрієнко // Підприємництво, госво і право. – 2008. – № 1. – С. 13-16.

Сухорукова А. Л. Місцеві державні адміністрації як єдиноначальні місцеві органи виконавчої влади. Їх завдання та функціональне призначення. Актуальні проблеми державного управління. – Вип. 1 (37). – Одеса: Вид-во ОріДУ НАДУ, 2009. – С. 82–84.

Сушинський О. І. Місцеві державні адміністрації: відносини з іншими інституціями влади. – Львів : Вид-во ЛРІДУ УАДУ, 2002.

Т е м а 9. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ОРГАНІВ ВЛАДИ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ

2 год

О с н о в н і п и т а н н я

1. Основи організації та діяльності, функції Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

2. Організаційна будова та порядок формування Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

3. Форми і методи діяльності Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

4. Організація роботи депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

5. Апарат Верховної Ради Автономної Республіки Крим та організація його роботи.

6. Організація роботи Ради міністрів Автономної Республіки Крим та інших органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим. Апарат Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

7. Акти органів влади Автономної Республіки Крим, порядок їх прийняття та реалізація.

Завдання

30. Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим сформував порядок денний і скликав сесію Верховної Ради Автономної Республіки Крим, на якій запропонував ввести до складу Президії Верховної Ради Автономної Республіки Крим Постійного представника Президента України в Автономній Республіці Крим та Голову Ради міністрів Автономної Республіки Крим і доручити Президії Верховної Ради Автономної Республіки Крим здійснення контролю за підготовкою проекту бюджету Автономної Республіки Крим. Депутати погодилися з пропозиціями

Голови Верховної Ради Автономної Республіки Крим і прийняли відповідну постанову. Постійний представник Президента України в Автономній Республіці Крим інформував главу держави про дії Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

Дайте юридичний аналіз ситуації та запропонуйте шляхи її вирішення. Чи відповідають дії Голови Верховної Ради Автономної Республіки Крим та Постійного представника Президента України в Автономній Республіці Крим вимогам законодавства?

31. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, заслухавши прокурора Автономної Республіки Крим, визнала його роботу незадовільною, через що своєю постановою відсторонила його від виконання повноважень і направила про це звернення Генеральному прокурору України.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Які подальші дії прокурора Автономної Республіки Крим і Генерального прокурора України?

32. Верховна Рада Автономної Республіки Крим своєю постановою зупинила дію деяких нормативних актів Ради міністрів Автономної Республіки Крим як таких, що суперечать законам України, Конституції Автономної Республіки Крим та іншим нормативно-правовим актам Верховної Ради Автономної Республіки Крим, і одночасно звернулася до Президента України щодо їх скасування. Президент України не погодився з позицією Верховної Ради Автономної Республіки Крим і у відповіді зазначив про відсутність підстав для скасування нормативно-правових актів Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

Дайте юридичний аналіз ситуації та запропонуйте шляхи її вирішення.

33. Розпорядженням Голови Верховної Ради Автономної Республіки Крим сформований апарат Верховної Ради Автономної Республіки Крим, затверджено положення про Секретаріат і Управління справами Верховної Ради Автономної Республіки Крим та з числа депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим призначені керівник Секретаріату і керуючий справами Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

Чи були дотримані вимоги законодавства у процесі формування апарату Верховної Ради Автономної Республіки Крим?

Список нормативних актів і літератури

Конституція Автономної Республіки Крим від 21.10.1998 р.: затв. Законом України від 23.12.1998 р. № 350-XIV // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 5 – 6. – Ст. 43.

Виборчий кодекс України від 19.12.2019 № 396- IX (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 2020. – № 7, № 8, № 9. – Ст.48.

Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим: Закон України від 10.02.1998 р. № 90/98-ВР // Там же. – 1998. – № 29. – Ст. 191; 2007. – № 13. – Ст. 134.; 2009. – № 31. – Ст. 460; 2010. – № 37. – Ст. 496; 2010. – № 35-36. – Ст. 491.

Про Раду міністрів Автономної Республіки Крим: Закон України від 16.06.2011 р. № 3530-VI (зі змінами) // Там же. – 2012. – № 2-3. – Ст. 3.

Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим: Закон України від 22.12.2006 р. № 533-V // Там же. – 2007. – № 14. – Ст. 168.

Регламент Верховной Рады Автономной Республики Крым: утв. постановлением Верховной Рады Автономной Республики Крым от 30.06.1998 г. № 109-II (с изм.) // Сб. нормат.-прав. актов Автономной Республики Крым. – 1998. – № 6. – Ст. 388.

Положение о Секретариате Верховной Рады Автономной Республики Крым: утв. постановлением Верховной Рады Автономной Республики Крым от 18.09.2002 г. № 253-3/02 (с изм.) // Там же. – 2002. – № 9. – Ст. 961-962.

Положение об Управлении делами Совета министров Автономной Республики Крым: утв. постановлением Совета министров Автономной Республики Крым от 08.10.2002 г. № 424 // Там же. – 2002. – №10. – Ст. 1122-1123.

Рішення Конституційного Суду України від 21.12.2001 р. № 19-рп/2001 (справа щодо сумісності мандата депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим з іншими видами діяльності) // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 28. – Ст. 1380.

Рішення Конституційного Суду України від 20.05.2004 р. № 12-рп/2004 (справа щодо сумісності посади сільського, селищного, міського голови з мандатом депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим) // Там же. – 2004. – № 22. – Ст. 1516.

Копиленко О. Л. Автономна Республіка Крим: проблеми правового статусу: моногр. – К.: Таксон, 2002.

Абасов Г. Г. Конституційно-правовий статус Верховної Ради Автономної Республіки Крим: актуальні проблеми теорії / Г. Г. Абасов // Часопис Київ. ун-ту права. – 2003. – №4. – С. 20-27.

Адельсеїтова А. Б. Основні напрями контрольної діяльності Верховної Ради Автономної Республіки Крим / А. Б. Адельсеїтова // Підприємництво, гос-во, право. – 2003. – № 12. – С. 72-74.

Гриценко А.П. Верховна Рада Автономної Республіки Крим: монографія / А. П. Гриценко, Г. Г. Абасов ; Кримський юридичний ін-т Одеського держ. ун-ту внутрішніх справ. - Сімф. : ОДЪЖАК, 2008. - 267 с.

Конституция Автономной Республики Крым: научно-практический комментарий / Ф. В. Вениславский, Е. И. Григоренко, П. Н. Любченко и др.; рук. авт. кол. В.П. Колесник. – Х.: Факт, 2012.

Носенко О.В. Конституційно-правовий статус і нормотворча діяльність ради міністрів Автономної Республіки Крим. Право і суспільство. - 2012. - № 3. - С. 22-26.

Т е м а 10. ОРГАНІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

2 год

О с н о в н і п и т а н н я

1. Поняття і система місцевого самоврядування в Україні.
2. Основи місцевого самоврядування.
3. Форми здійснення територіальною громадою місцевого самоврядування.
4. Принципи місцевого самоврядування.
5. Гарантії місцевого самоврядування.
6. Відповідальність органів і посадових осіб місцевого

самоврядування.

Завдання

34. На сесії обласної ради прийнято рішення про прийняття до комунальної власності області приміщення міської спортшколи через недоцільне та неефективне його використання міською радою, виконавчий комітет якої прийняв рішення про передачу в оренду приміщення спортшколи для організації магазину спортивних товарів. Міська рада не погодилася з рішенням обласної ради і звернулася до суду з вимогою скасувати рішення обласної ради.

Чи відповідають рішення обласної ради, виконавчого комітету міської ради вимогам законодавства? Яке рішення має прийняти суд?

35. Міська рада прийняла рішення про проведення місцевого референдуму щодо встановлення нового місцевого податку на утримання місцевої міліції. Міський прокурор подав протест до міської ради з вимогою скасувати незаконне рішення. У відповіді прокурору міський голова зазначив, що прийняття рішення про проведення місцевого референдуму належить до виключної компетенції міської ради.

Дайте юридичний аналіз ситуації та запропонуйте шляхи її вирішення.

36. Міський прокурор звернувся з протестом на дії міського голови, який своїм розпорядженням вніс зміни до місцевого бюджету. Міський голова направив міському прокурору пояснення щодо законності своїх дій з посиланням на регламент місцевої ради, у якому було закріплено, що зміни до міського бюджету в міжсесійний період вносяться розпорядженням міського голови з подальшим затвердженням на сесії міської ради.

Дайте юридичний аналіз ситуації та визначте шляхи її вирішення. Як здійснюється підготовка і внесення змін до місцевого бюджету?

37. На сесії міської ради прийнято рішення про проведення консультативного референдуму щодо надання місту спе-

ціального статусу – міста республіканського значення. Міський прокурор опротестував рішення ради і вимагав його скасувати. У відповіді прокурору міський голова зазначив, що референдум буде носити консультативний характер, а тому міська рада має право приймати рішення про його проведення.

Чи відповідає рішення ради вимогам законодавства щодо проведення місцевого референдуму? Які питання можуть бути предметом місцевого референдуму?

38. Вуличний комітет звернувся до секретаря міської ради з вимогою провести слухання з питань екологічних проблем міста. Секретар міської ради відмовив вуличному комітету, пояснивши, що слухання проводяться за вимогою не менш як 300 членів територіальної громади і пропозицію про проведення слухання слід попередньо узгодити з виконавчим комітетом міської ради.

Прокоментуйте дії вуличного комітету і секретаря міської ради. Як відбувається організація слухань у місцевій раді?

Список нормативних актів і літератури

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР (зі змінами) // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII // Відом. Верхов. Ради України. – 2015. – № 13. – Ст.91.

Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР (зі змін.) // Офіц. вісн. України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.

Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 р. № 2625-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 48. – Ст. 254.

Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII // Відом. Верхов. Ради. – 2014. – № 34. – Ст.1167.

Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змінами) // Відом. Верхов. Ради України. – 2010. – № 50-51. – Ст. 572.

Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 1124.

Рішення Конституційного Суду України від 25.12.2003 р. № 21-рп/2003 (справа про особливості здійснення виконавчої влади та місцевого самоврядування у місті Києві) // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 52. – Ст. 2829.

Рішення Конституційного Суду України від 18.06.2002 р. № 12-рп/2002 (справа про об'єднання територіальних громад) // Там же. – 2002. – № 26. – Ст. 1233.

Абасов, Гафіс Гасан огли. Гарантії прав місцевого самоврядування в Україні. Актуальні проблеми теорії та практики: монографія. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького Нац. акад. наук України, Ін-т законодавства Верховної Ради України. - 2-ге вид., допов. - К. : Юридична думка, 2013. - 303 с.

Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: моногр. / В. О. Антоненко, М. О. Баймуратов, О. В. Батанов та ін.; за ред. В. В. Кравченка, М. О. Баймуратова, О. В. Батанова. – К.: Атака, 2007.

Бедрій Р. Б. Об'єкти комунальної власності в Україні: конституційно-правовий аспект. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична. - 2015. - Вип. 4. - С. 75-83.

Болдирєв С. В. Проблеми розвитку правової основи місцевого самоврядування. Пробл. законності. – 2006. – № 83. – С. 52-58.

Бондаренко І.О. Проблеми функціонування спільної власності територіальних громад. Юридичний вісник. 2012. № 1. С. 47–51.

Добровільне об'єднання територіальних громад в Україні / С. Г. Серьогіна, І. І. Бодрова, П. М. Любченко, С. В. Болдирєв, О. Ю. Лялюк, Л. М. Баранова, О. П. Печений. – Харків :НДІ державн. буд-ва та місц. самовряд, 2017. – 216 с. – (Серія “Нау-

кові доповіді”; вип. 21).

Дробот І.О. Гарантування місцевого самоврядування в Україні: теоретико-методологічний аспект: моногр. – Львів, 2010. – 310 с.

Любченко П. М. Конституційно-правові основи розвитку місцевого самоврядування як інституту громадянського суспільства: моногр. / П. М. Любченко. – Х.: Одіссей, 2006.

Путівник по законодавству з питань місцевого самоврядування в Україні / за ред. В. М. Литвина; автори: В. О.Зайчук, О. Л. Копиленко та ін.; Ін-т законодавства Верхов. Ради України. – К.: Парлам. вид-во, 2009.

Серьогіна С. Г. Конституційно-правове регулювання місцевого самоврядування в Україні та шляхи його вдосконалення / С. Г. Серьогіна // Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення: 5-томне видання АПрНУ. – Т. 2. – Х.: Право, 2008. – С. 192-229.

Скляренко І. В. Поняття, ознаки та види комунальної власності як виду публічного майна. Актуальні проблеми правознавства. 2019. №2. С. 77-82.

Фролов О. О. Гарантії місцевого самоврядування в Україні: проблемні питання / О. О. Фролов // Віче. – 2011. – № 6. – С. 26-28.

Управління комунальною власністю в умовах реформування місцевого самоврядування та розвитку міжмуніципального співробітництва. Навчальний посібник / За заг. редакцією Шкільняка М.М., Толкованова В.В., Журавля Т.В. – Київ. 2019.

Т е м а 11. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ОРГАНІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

2 год

О с н о в н і п и т а н н я

1. Система і будова місцевих рад.
2. Функції та компетенція місцевих рад.
3. Форми та методи діяльності місцевих рад. Порядок

підготовки та проведення сесій місцевих рад.

4. Організація роботи сільського, селищного, міського голови, секретаря ради, голови обласної, районної ради та його заступників.

5. Апарат місцевих рад і організація його роботи. Служба в органах місцевого самоврядування.

6. Організація роботи виконавчих органів місцевих рад.

7. Організація роботи органів самоорганізації населення.

Завдання

39. Міський голова своїми розпорядженнями затвердив положення про виконавчі органи міської ради та їх структуру, а також за ініціативою жителів вулиці створив вуличний комітет. На сесії міської ради більшістю голосів депутатів прийнято рішення про скасування розпоряджень міського голови. Міський голова не погодився з рішенням ради і зупинив його дію своїм розпорядженням.

Чи правомірні прийняті акти міського голови?

40. Київський міський голова на засіданні Кабінету Міністрів України вніс проект указу Президента України щодо передачі в комунальну власність територіальної громади м. Києва державної бібліотеки. Кабінет Міністрів України відхилив даний проект указу, зазначивши, що міський голова не має права вносити на розгляд уряду проекти актів Президента України. Після цього міський голова м. Києва направив проект даного указу до Адміністрації Президента України.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи відповідають дії Київського міського голови вимогам чинного законодавства ?

41. На сесії обласної ради прийнято рішення про утворення тимчасової контрольної комісії для здійснення контролю за виконанням обласного бюджету та вивчення питання про стан агропромислового комплексу області. До складу комісії включені заступник голови обласної ради, заступник обласного прокурора, голова постійної комісії з питань бюджету і фінансів обласної ради, фінансові експерти. Тимчасова контрольна комісія звернулася до голови обласної державної адміністрації з ви-

могою надати звіт про хід виконання обласного бюджету. Голова обласної державної адміністрації відмовився виконувати вимоги тимчасової контрольної комісії і звернувся до суду з вимогою скасувати рішення обласної ради.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи відповідають рішення обласної ради та дії голови обласної державної адміністрації вимогам чинного законодавства? Який порядок створення тимчасових контрольних комісій місцевих рад?

42. Жителі села звернулися до Верховної Ради України з вимогою достроково припинити повноваження сільського голови, який відмовився надати звіт територіальній громаді про свою роботу за три місяці. Голова Верховної Ради України доручив комітету з питань державного будівництва та місцевого самоврядування підготувати відповідь на це звернення.

Проаналізуйте ситуацію та підготуйте юридично обґрунтовану відповідь на звернення.

43. На засіданні виконавчого комітету сільської ради прийнято рішення про саморозпуск і створення органу самоорганізації населення – сільського комітету, якому передані всі повноваження виконавчих органів сільської ради. Районний прокурор опротестував рішення виконавчого комітету сільської ради і вимагав від сільської ради негайно його скасувати. У відповіді прокурору сільський голова зазначив, що місцева рада прийняла рішення про делегування частини своїх повноважень щодо управління місцевим господарством органу самоорганізації населення – сільському комітету.

Чи відповідають дії виконавчого комітету сільської ради вимогам законодавства? Який порядок створення органів самоорганізації населення? Як має діяти в цій ситуації прокурор?

Список нормативних актів і літератури

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР (зі змінами) // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15.01.1999 р. № 401-XIV (зі змінами) // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 11. – Ст. 79.

Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон

України від 07.06.2001р., № 2493-III (зі змінами) // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 33. – Ст. 175.

Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11.07.2001 р. № 2625-III (зі змінами) // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 48. – Ст. 254.

Про затвердження Порядку контролю за здійсненням органами місцевого самоврядування делегованих повноважень органів виконавчої влади: постанова Кабінету Міністрів України від 09.03.1999 р. № 339 (зі змін.) // Офіц. вісн. України. – 1999. – № 10. – Ст. 390.

Рішення Конституційного Суду України від 06.07.1999 р. № 7-рп/99 (справа про сумісництво посад народного депутата України і міського голови) // Там же. – 1999. – № 27. – С. 171

Рішення Конституційного Суду України від 09.02.2000 р. № 1-рп/2000 (справа про місцеве самоврядування) // Там же. – 2000. – № 30. – Ст. 1283.

Європейська хартія про місцеве самоврядування: офіц. пер. // Бюл. законодавства і юрид. практики України. – 2002. – № 10. – С. 10-17.

Бодрова І. І. Правовий статус асоціацій місцевих рад України: питання теорії і практики: моногр. – Х.: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006.

Борденюк В. Сільський, селищний, міський голова у механізмі здійснення місцевого самоврядування: конституційно-правові аспекти // Право України. – № 2. 2011. – С. 208-216.

Задорожня Г. В. Організаційні форми роботи постійних комісій представницьких органів місцевого самоврядування / Г. В. Задорожня // Часопис Київ. ун-ту права. – №1. – 2006. – С. 70 – 75.

Любченко П. М., Семко С.О. Організаційні форми роботи представницьких органів місцевого самоврядування: моногр. – Х.: Право, 2012. – 216 с.

Лялюк О. Ю. Основи організації і діяльності місцевих рад в Україні: моногр. – Х.: Право, 2008. – 288с.

Мочков О.Б. Територіальна громада в реалізації місцевої демократії : моногр. – К. : "АртЕк", 2019.

Овчаренко В. Місцеве самоврядування в Україні: історичні витоки, становлення та перспективи : моногр. – К. : Логос, 2014.

Онупрієнко А. М. Місцеві органи влади в механізмі демократичної держави: теоретико-правовий аналіз: моногр. – Х: Право, 2009.

Організаційні форми роботи представницьких органів місцевого самоврядування: моногр. / П. М. Любченко, С.О. Семко. – Х.: Право, 2012.

Петришина М.О. Нормотворча діяльність в органах місцевого самоврядування в Україні: моногр. – Х.: Право, 2011.

Проблеми функціонування місцевих рад та їх виконавчих органів: моногр. / за ред. Ю. М. Тодики. – Х.: Право, 2009.

Собченко Л. Проблеми функціонування органів самоорганізації населення в Україні та їх взаємодії з органами місцевого самоврядування : моногр. – К. : К.І.С., 2014.

Соляник К. Є. Виконавчі органи місцевих рад в Україні: правовий статус і організація роботи: моногр. – Х.: Крок, 2004.

Ставнічук А. Місцевий референдум як форма безпосереднього здійснення муніципальної влади територіальною громадою : моногр. – Х. : Фактор, 2020.

Шаповал В. Д. Конституційно-правовий статус сільського, селищного, міського голови в Україні: моногр. – Кременчук: Вид. ПП Щербатих О.В., 2010.

Т е м а 12. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД

2 год

О с н о в н і п и т а н н я

1. Організація підготовки і проведення виборів депутатів місцевих рад.
2. Організація роботи депутатів місцевих рад у радах.
3. Організація роботи депутатів місцевих рад із виборцями.

4. Депутатські запити, звернення, запитання, порядок їх внесення і розгляду.
5. Гарантії діяльності депутатів місцевих рад.

Завдання

44. Заступника голови місцевої державної адміністрації обрано депутатом міської ради, а потім – головою постійної комісії з питань законності. Міський прокурор вніс протест на дії міської ради, вимагаючи припинити повноваження заступника голови місцевої державної адміністрації як депутата міської ради, оскільки це порушує вимоги законодавства щодо суміщення посад.

Чи є підстави для дострокового припинення повноважень депутата міської ради? Як має діяти рада в цій ситуації?

45. Депутат сільської ради звернувся до прокурора області з вимогою провести перевірку діяльності комунального підприємства, розташованого на території сільської ради, та притягнути до відповідальності керівництво цього підприємства, яке допускає порушення законності. У відповіді на депутатське звернення зазначено, що депутат місцевої ради має право порушувати питання про проведення перевірок діяльності підконтрольних раді підприємств тільки на сесії ради. Депутата не задовольнив результат розгляду його звернення, і він подав на пленарному засіданні ради депутатський запит, який рада не підтримала.

Дайте юридичний аналіз ситуації та визначте шляхи її вирішення. Чи відповідають дії депутата місцевої ради і прокурора чинному законодавству? Який порядок подачі депутатського запиту і звернення?

46. Депутат міської ради прибув на сесію обласної ради і звернувся з вимогою до голови обласної ради надати йому слово для виголошення заяви від імені виборців свого виборчого округу про недовіру голові обласної ради. Голова обласної ради не дав можливість виступити депутату, зазначивши, що він має право оголошувати тексти заяв громадян на засіданні міської ради. Депутат міської ради звернувся до обласної прокуратури з вимогою притягнути голову обласної ради до відповідальності за перешкоджання його діяльності.

Чи правомірно діяли депутат міської ради і голова об-

ласної ради?

47. Депутатом міської ради протягом року пропущено більше половини пленарних засідань ради. На засіданні постійної комісії з питань регламенту депутат пояснив, що він виїхав на постійне проживання за межі міста і тому не може відвідувати засідання ради. Постійна комісія внесла пропозицію про розгляд цього питання на сесії міської ради та прийняла рекомендацію про дострокове припинення повноважень депутата.

Дайте юридичний аналіз ситуації та запропонуйте шляхи її вирішення.

48. Директор приватного підприємства відмовився звільнити від виконання виробничих обов'язків депутата міської ради на час здійснення ним депутатських повноважень. Своє рішення директор мотивував частою відсутністю депутата на робочому місці. Депутат направив депутатське звернення до прокурора області з вимогою притягти до відповідальності директора за невиконання вимог законодавства щодо забезпечення гарантій депутатської діяльності. У відповіді на депутатське звернення прокурор зазначив, що питання щодо забезпечення гарантій депутатської діяльності належить до компетенції міської ради.

Дайте юридичний аналіз ситуації. У яких випадках депутат місцевої ради звільняється від виконання виробничих або службових обов'язків? Яким чином забезпечуються гарантії депутатської діяльності депутатів місцевих рад?

Список нормативних актів і літератури

Виборчий кодекс України від 19.12.2019 № 396- IX (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 2020. – № 7, № 8, № 9. – Ст.48.

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР (зі змінами) // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11.07. 2002 р. № 93-IV (зі змінами) // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 40. – Ст. 290.

Рішення Конституційного Суду України від 13.05.1998 р. № 6-рп/98 (справа щодо статусу депутатів рад) // Там же. –

1998. – № 23.

Кампо В. М. Демократизація статусу депутатів місцевих рад / В. М. Кампо. – К.: Ін-т громад. сусп-ва, 2001.

Лабенська Л. Л. Поняття правового статусу депутатів місцевих рад / Л. Л. Лабенська // Держава і право: Зб. наук. пр. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2003. – Вип. 20. – С. 160 – 165.

Болдирев С. В. Правові та організаційні проблеми проведення виборів до органів місцевого самоврядування / С. В. Болдирев / Пробл. законності. – 2009. – Вип. 102. – С. 43-49.

Чернецька О. Ф. Конституційно-правовий статус депутатів місцевих рад за законодавством України: моногр. / О. Ф. Чернецька. – К.: Скіф: КНТ, 2008.

Лялюк О. Ю. Конституційно-правова характеристика підстав відповідальності депутатів місцевих рад / О. Ю. Лялюк // Вісн. Акад. прав. наук України. – Х.: Право, 2008. – № 3. – С. 124-126.

Т е м а 13. ВІДНОСИНИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ОРГАНІВ ВЛАДИ АВТОНОМНОЇ РЕСПУБЛІКИ КРИМ І ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ, ПОЛІТИЧНИМИ ПАРТІЯМИ, СУДОВИМИ, ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ТА ОРГАНАМИ ЮСТИЦІЇ

(для самостійного вивчення)

О с н о в н і п и т а н н я

1. Відносини органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями і політичними партіями.

2. Відносини органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування з судовими органами та органами юстиції.

3. Відносини органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування з органами прокуратури, Служби безпеки України та органами внутрішніх справ.

Список нормативних актів і літератури

Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-ХІІ (зі змінами) // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 382.

Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VІІІ (зі змінами) // Там же. – 2015. – № 40-41. – Ст. 379.

Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VІІІ (зі змінами) // Там же. – 2015. – № 2-3. – Ст. 12.

Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2365-ІІІ (зі змінами) // Там же. – 2001. – № 23. – Ст. 118.

Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-17 (зі змінами) // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 30. – Ст. 1097.

Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 р. № 987-ХІІ (зі змінами) // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 25. – Ст. 283.

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VІІІ (зі змінами) // Відом. Верхов. Ради України. – 2016. – № 31. – Ст. 545.

Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.11.2017 р. № 2136-VІІІ (зі змінами) // Там же. – 2017. – № 35. – Ст. 376.

Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22.06.2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 40. – Ст. 338.

Про заходи щодо зміцнення правопорядку і посилення взаємодії місцевих органів виконавчої влади та правоохоронних органів : Указ Президента України від 15.12.2006 р. № 1087 / 2006. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087/2006#Text>

Кафарський В. І. Політичні партії України: конституційно-правове регулювання організації та діяльності: моногр. – К.: Логос, 2008.

Кириченко Ю.М. Адміністративні процедури органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. Порівняльно-аналітичне право. 2019. № 6. С. 253 – 256.

Клюєв О.М. Проблеми розмежування понять «координація» і «взаємодія» в управлінській науці та практичній діяльності органів внутрішніх справ. Право і безпека. 2011. № 3 (40).

С. 76–80.

Когут Я. М. Організація системи охорони громадського порядку поліцією європейських країн. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. - 2009. - Випуск 1. – С. 310-317.

Комісаров С.А. Моделі місцевої (муніципальної) поліції: українські реалії та перспективи функціонування. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2018. Т.2. № 82. С.21-29.

Мінка Т.П. Проблемні питання створення місцевої (муніципальної) поліції в Україні. Правова позиція. - 2017. - № 2. - С. 25–30.

Назар Ю. С. Адміністративний договір як форма взаємодії ОВС з органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади у профілактиці адміністративних правопорушень. Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ. Серія юрид. – 2006. – Вип. 2. – С. 120-125.

Осауленко С. В. Вплив політичних партій на формування персонального складу органів державної влади (на прикладі урядів). Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Право. 2014. Вип. 2. С. 124-129.

Осауленко С.В. Політичні партії України: перспективи взаємодії з членами територіальної громади. Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2017. Вип. 13. С. 65-69.

Сидорчук Л.А. Напрями взаємодії органів місцевого самоврядування з органами внутрішніх справ у сфері забезпечення правопорядку/ Л. А. Сидорчук // Європейські перспективи. – 2010. – № 2. – С. 90-99.

Сухорукова А. Л. Взаємодія органів державної влади з політичними об'єднаннями громадян на сучасному етапі розвитку України. Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Т. 40. – Вип. 27. Політичні науки. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – С. 93–102.

5. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Підготовка до практичних занять сприяє поглибленому

вивченню основних тем дисципліни “Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні” і має на меті формування вмінь самостійно працювати з Конституцією України, законами, іншими нормативними правовими актами та спеціальною літературою. У процесі занять студентам надається методична допомога, а також здійснюється контроль за їх самостійною роботою.

Формами самостійної роботи студентів є:

- 1) виконання домашніх завдань при підготовці до практичних занять;
- 2) доопрацювання матеріалів лекцій;
- 3) робота в інформаційних мережах;
- 4) складання конспектів тем, що виносяться на самостійне вивчення.

З усіх тем практичних занять необхідно використовувати такі підручник:

Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підруч. / І. І. Бодрова, С. В. Болдирев, В. О. Величко та ін. ; за ред. С. Г.Серьогіної. – 4-ге вид., переробл. та доповн. – Х.: Право, 2017.

6. СЛОВНИК ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ І ТЕРМІНІВ

Апарат Верховної Ради України – це орган, який здійснює правове, наукове, організаційне, документальне, інформаційне, кадрове, фінансово-господарське, матеріально-технічне, соціально-побутове та інше забезпечення діяльності Верховної Ради України, народних депутатів України.

Апарат Президента України – це створені главою держави в межах коштів Державного бюджету консультативні, дорадчі, допоміжні та інші органи і служби.

Асоціації органів місцевого самоврядування та їх добровільні об’єднання – добровільні неприбуткові об’єднання, створені органами місцевого самоврядування з метою більш ефективного здійснення своїх повноважень, узгодження дій органів місцевого самоврядування щодо захисту прав та інтересів територіальних громад, сприяння місцевому та регіональному розвитку.

Верховна Рада України (парламент) – єдиний орган законодавчої влади в Україні.

Верховна Рада Автономної Республіки Крим – це представницький орган, який здійснює представницькі, нормотворчі, контрольні функції та повноваження в межах своєї компетенції на підставі Конституції України і законів України, Конституції Автономної Республіки Крим і нормативно-правових актів Автономної Республіки Крим з метою сприяння реалізації прав та інтересів населення автономії та вирішенню питань життєдіяльності регіону.

Виконавчі органи сільських, селищних, міських (районних у містах) рад – це підконтрольні і підзвітні відповідним радам, а з питань здійснення делегованих повноважень – відповідним органам виконавчої влади виконавчі комітети, відділи, управління та інші виконавчі органи, що створюються.

Гарантії місцевого самоврядування – це сукупність умов та заходів, що забезпечують повну та ефективну реалізацію територіальними громадами, їх органами та посадовими особами права вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Голова районної, обласної, районної в місті ради – це посадова особа, яка обирається радою з числа її депутатів у межах строку повноважень ради шляхом таємного голосування.

Громадські слухання – це форма участі жителів села, селища, міста у здійсненні місцевого самоврядування шляхом заслуховування не рідше одного разу на рік громадою звітів депутатів ради і посадових осіб місцевого самоврядування, під час якого можуть порушуватися різні питання і вноситися пропозиції з питань місцевого значення.

Депутатський запит народного депутата України – це вимога народного депутата, народних депутатів чи комітету Верховної Ради України, яка заявляється на сесії Верховної Ради України до Президента України, органів Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, керівників інших органів державної влади й органів місцевого самоврядування, а також до керівників підприємств, установ і організацій, розташованих на території України, незалежно від їх підпорядкування і форм власності, дати офіційну відповідь на питання, віднесені до їх компетенції.

Депутатський запит депутатів місцевої ради – це підтримана радою вимога депутата місцевої ради до посадових осіб ради і її органів, сільського, селищного, міського голови, керівників підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності, які розташовані або зареєстровані на відповідній території, а депутата міської (міста обласного значення), районної, обласної ради – також до голови місцевої державної адміністрації, його заступників, керівників відділів і управлінь дати відповідь на питання, віднесені до відання ради.

Депутатське звернення народного депутата України – це викладена в письмовій формі пропозиція народного депутата, звернена до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, керівників підприємств, установ і організацій, об'єднань громадян, здійснити певні дії, дати офіційне роз'яснення чи викласти позицію з питань, віднесених до їх компетенції.

Депутатське звернення депутатів місцевої ради – це викладена в письмовій формі вимога депутата місцевої ради з питань, пов'язаних з його депутатською діяльністю, до місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, а також керівників правоохоронних та контролюючих органів, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, розташованих на території відповідної ради, здійснити певні дії, вжити заходів чи дати офіційне роз'яснення з питань, віднесених до їх компетенції.

Депутатське запитання – це засіб одержання депутатом інформації або роз'яснення з тієї чи іншої проблеми. Відповідь на запитання може бути оголошена на сесії ради або дана депутату в індивідуальному порядку. Запитання не включається до порядку денного сесії, не обговорюється і рішення по ньому не приймається.

Депутатські групи місцевої ради – це добровільні об'єднання депутатів, які створюються для спільної роботи по здійсненню депутатських повноважень у виборчих округах.

Депутатські фракції Верховної Ради України – це депутатські об'єднання, які формуються на партійній основі народними депутатами, обраними за списком політичних партій, які за результатами виборів отримали депутатські мандати.

Депутатські фракції місцевої ради – це добровільні

об'єднання депутатів, які формуються на партійній основі депутатами місцевих рад.

Державна служба – це центральний орган виконавчої влади, більшість функцій якого складають функції з надання адміністративних послуг фізичним і юридичним особам.

Державне агентство – центральний орган виконавчої влади, пріоритетними напрямками діяльності якого є функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління.

Державна інспекція – центральний орган виконавчої влади, діяльність якого здебільшого зорієнтована на контрольно-наглядові функції за дотриманням державними органами, органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, юридичними та фізичними особами актів законодавства.

Джерела науки державного будівництва і місцевого самоврядування – це інформаційні носії, матеріали, які містять знання в галузі державного будівництва і місцевого самоврядування: наукові праці вчених, правові акти, матеріали практики діяльності органів публічної влади.

Елементи змісту державного будівництва і місцевого самоврядування – це юридичні показники існуючої моделі організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування в Україні. До них відносять систему, порядок утворення, внутрішньоорганізаційну будову, функції, компетенції, форми і методи діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування, принципи та основи їх організації та діяльності.

Загальні збори громадян – це зібрання всіх чи частини жителів села (сіл), селища, міста для вирішення питань місцевого значення.

Колегія міністерства та іншого центрального органу виконавчої влади – це консультативно-дорадчий орган, який створюється для погодженого вирішення питань, колективного і вільного обговорення, інформаційного та аналітичного сприяння у визначенні найважливіших напрямів діяльності, опрацюванні проектів рішень.

Комітет Верховної Ради України – це орган Верховної Ради України, який створюється з числа народних депутатів

України для здійснення за окремими напрямками законопроектної роботи, підготовки і попереднього розгляду питань, віднесених до повноважень Верховної Ради України, виконання контрольних функцій.

Компетенція органів публічної влади – це сукупність закріплених у правових актах предметів відання та повноважень органів публічної влади, шляхом встановлення яких фіксується обсяг і зміст діяльності владних суб'єктів.

Матеріально-фінансова основа організації та діяльності органів публічної влади – це природні, майнові та фінансові ресурси, що використовують органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування при здійсненні своїх функцій і повноважень.

Методи діяльності органів публічної влади – це прийоми і способи, за допомогою яких органи публічної влади реалізують свої функції та компетенцію, а також забезпечується організація управлінського процесу. Відрізняються правові, організаційні та соціально-психологічні методи.

Методологічні основи науки державного будівництва і місцевого самоврядування – це система підходів, прийомів та способів наукового дослідження, теоретичні засади їх використання при вивченні різних аспектів організації та діяльності органів публічної влади, яка включає загальнофілософські (діалектика, метафізика, плюралізм та ін.), загальнонаукові (історичний, системно-структурний, порівняльно-правовий та ін.) та спеціальні (статистичний, соціометричний, моделювання та ін.) методи.

Міністерство – це центральний орган виконавчої влади, основним завданням якого є забезпечення формування та реалізації державної політики у відповідних сферах суспільного життя (секторах державного управління), спрямованої на виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України.

Міністерства Автономної Республіки Крим – це республіканські органи виконавчої влади АРК, які забезпечують реалізацію загальнодержавної політики, розробку та впровадження республіканської політики у відповідній сфері.

Місцева рада – це представницький, колегіальний виборний орган місцевого самоврядування, який формується територіальною громадою на рівні села, селища, міста (району в

місті), а на рівні області та районів представляє спільні інтереси цих територіальних громад.

Місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об’єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Місцевий референдум – це форма прийняття територіальною громадою рішень із питань, що належать до відання місцевого самоврядування, шляхом прямого голосування.

Місцеві ініціативи – це пропозиція членів територіальної громади про обов’язковий розгляд на відкритому засіданні місцевої ради будь-якого питання, віднесеного до відання місцевого самоврядування.

Навчальна дисципліна “Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні” – це система наукових знань у галузі державного будівництва і місцевого самоврядування, необхідних і достатніх для формування цілісного уявлення про організацію роботи органів публічної влади у процесі підготовки юристів, державних службовців, фахівців органів державної влади і місцевого самоврядування.

Народний депутат – це обраний відповідно до виборчого Закону представник Українського народу у Верховній Раді України й уповноважений ним протягом строку депутатських повноважень здійснювати повноваження, передбачені Конституцією України та законами України.

Наука державного будівництва і місцевого самоврядування – це система наукових поглядів, уявлень, знань, що комплексно на основі теоретичного та практико-прикладного підходів розкриває питання організації та діяльності органів публічної влади з урахуванням політичних, історичних, економічних, правових, організаційних, соціологічних чинників функціонування цих органів.

Наукова організація управлінської праці – це система узагальнених знань про оптимальну організацію управлінської праці, засіб забезпечення високої продуктивності за допомогою досягнень сучасної науки і техніки.

Орган публічної влади – це відносно самостійна, структурно організована інституція, наділена власними функціями та компетенцією, необхідними матеріальними ресурсами для здійснення управління у визначеній сфері суспільних відносин, що розповсюджує свою владу на всіх суб'єктів за територіальною ознакою. Може бути класифікований за функціональним призначенням, територіальною основою організації та діяльності, порядком фінансування, часом функціонування та ін.

Орган самоорганізації населення – це представницький орган, що створюється жителями, які на законних підставах проживають на території села, селища, міста або їх частини, для вирішення окремих питань місцевого значення.

Організаційні методи діяльності органів публічної влади – це способи і прийоми упорядкування і ефективної організації процесу реалізації функцій і компетенції органів публічної влади. До них належать методи планування, інформаційного забезпечення, вироблення рішень, організації виконання рішень, контролю виконання рішень, координації, роботи з кадрами.

Основи організації та діяльності органів публічної влади – це система зовнішніх чинників як необхідних умов існування й ефективного функціонування органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування. Головними видами є правова, територіальна та матеріально-фінансова основи.

Офіс Президента України – це постійно діючий допоміжний орган, який утворюється Президентом України для забезпечення здійснення ним своїх повноважень як глави держави.

Парламентські слухання – це спеціальні засідання Верховної Ради України, які проводяться з метою вивчення питань, що становлять суспільний інтерес та потребують законодавчого врегулювання за участю представників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, наукових установ, представників громадськості.

Повноваження органів публічної влади – це сукупність “правообов'язків” органів публічної влади, закріплених за ними у встановленому законодавством порядку для здійснення покладених на ці органи функцій.

Погоджувальна рада депутатських фракцій (груп) – це консультативно-дорадчий орган Верховної Ради України, який створюється для попередньої підготовки і розгляду організаційних питань роботи Верховної Ради України.

Посадова особа місцевого самоврядування – це особа, яка працює в органах місцевого самоврядування, має відповідні посадові повноваження у здійсненні організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і отримує заробітну плату за рахунок місцевого бюджету.

Постійні комісії ради – це робочі органи, що утворюються із числа депутатів для вивчення, попереднього розгляду і підготовки питань, які належать до відання ради, здійснення контролю за виконанням рішень ради та її виконавчого комітету.

Постійні та тимчасові комісії Верховної Ради АРК – це органи Верховної Ради АРК, які обираються на строк її повноважень із числа депутатів для вивчення, попереднього розгляду і підготовки питань, які належать до її відання, здійснення контролю за виконанням постанов і рішень Верховної Ради АРК.

Правова основа організації та діяльності органів публічної влади – це система правових норм, що регулюють суспільні відносини, які виникають у процесі організації і функціонування органів публічної влади, закріплюють елементи їх організації та діяльності.

Предмет науки державного будівництва і місцевого самоврядування – це комплекс суспільних відносин, що складаються у процесі організації та діяльності органів публічної влади.

Представництво Президента України в АРК – це державний орган, створений відповідно до Конституції України з метою сприяння виконанню в Автономній Республіці Крим повноважень, покладених на Президента України.

Президія Верховної Ради Автономної Республіки Крим – це орган, який координує роботу Верховної Ради АРК, сприяє депутатам у виконанні ними своїх обов'язків, допомагає в підготовці й проведенні сесій та реалізації інших повноважень.

Президія (колегія) районної, обласної ради – це дорадчий орган ради, який попередньо готує узгоджені пропозиції і рекомендації з питань, що передбачається внести на розгляд ради.

Принципи організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування – це керівні ідеї, положення, що відображають закономірності формування, функціонування і розвитку органів публічної влади, на яких ґрунтується їх організація й діяльність.

Рада міністрів Автономної Республіки Крим – це виконавчий орган Автономної Республіки Крим, який здійснює виконавчі функції та повноваження в межах своєї компетенції.

Рада національної безпеки і оборони України (РНБО) – це координаційний орган із питань національної безпеки і оборони при Президентові України.

Рахункова палата – це постійно діючий незалежний орган контролю, який утворюється Верховною Радою України, підпорядкований і підзвітний їй.

Регламент Верховної Ради України – це нормативно-правовий акт, який приймається Верховною Радою України у вигляді закону та встановлює порядок підготовки і проведення сесій Верховної Ради України, засідань, формування державних органів, визначає законодавчу процедуру, процедуру розгляду інших питань, віднесених до її повноважень, та порядок здійснення контрольних функцій Верховної Ради.

Регламент Кабінету Міністрів України – це нормативно-правовий акт, який затверджується Кабінетом Міністрів України й регулює питання планування роботи Уряду, порядок підготовки і проведення засідань, підготовки і прийняття актів Кабінету Міністрів України, координації діяльності членів Уряду та його робочих органів, контролю та виконавчої дисципліни, забезпечення діяльності Прем'єр-міністра України та віцепрем'єр міністрів України, постійних і тимчасових органів Кабінету Міністрів України й інші питання.

Республіканські комітети Автономної Республіки Крим – це республіканські органи виконавчої влади АРК, підпорядковані Раді міністрів АРК, які створюються для міжгалузевого регулювання, забезпечення проведення в життя загальнодержавної та республіканської політики у відповідній сфері суспільних відносин.

Секретаріат Кабінету Міністрів України – це структурний підрозділ Кабінету Міністрів України, який здійснює

організаційне, експертно-аналітичне, правове, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності Кабінету Міністрів України, підготовки і проведення його засідань та діяльності членів Кабінету Міністрів України.

Сесія Верховної Ради України – це основна організаційна форма роботи Верховної Ради України, яка складається із пленарних засідань, засідань комітетів, тимчасових слідчих комісій і тимчасових спеціальних комісій, що проводиться в період між пленарними засіданнями, роботи народних депутатів у депутатських фракціях (групах) та з виборцями.

Система науки державного будівництва і місцевого самоврядування – це внутрішньо взаємопов'язана, логічно побудована структура розміщення наукового матеріалу, зумовлена специфікою предмета. До основних блоків знань, які становлять її, відносять: загальнотеоретичні, історичні питання науки, порівняльно-правові, соціополітичні та соціопсихологічні аспекти державного будівництва і місцевого самоврядування, елементи організації та діяльності органів публічної влади, систему соціальних регуляторів організацію роботи органів публічної влади в Україні, організацію роботи органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, організацію місцевого самоврядування в Україні, відносини органів публічної влади між собою, а також з об'єднаннями громадян, трудовими колективами.

Система місцевого самоврядування – це сукупність суб'єктів і організаційних форм здійснення місцевого самоврядування, через які територіальна громада реалізує надані їй функції і повноваження.

Сільський, селищний, міський голова – це головна посадова особа територіальної громади відповідного села (добровільного об'єднання в одну територіальну громаду жителів кількох сіл), селища, міста, який обирається певною територіальною громадою на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років і здійснює свої повноваження на постійній основі.

Співробітництво територіальних громад - відносини між двома або більше територіальними громадами, що здійснюються на договірних засадах у визначених цим Законом формах з метою забезпечення соціально-економічного, культурно-

го розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню на основі спільних інтересів та цілей, ефективного виконання органами місцевого самоврядування визначених законом повноважень

Територіальна громада – це жителі, об'єднані постійним місцем проживання в межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Територіальна основа органів публічної влади – це певна частина соціального, природного (у тому числі природо-ресурсного та екологічного), економічного, інфраструктурного, культурно-історичного і просторового потенціалів країни, що перебуває в юрисдикції органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування. Визначається адміністративно-територіальним устроєм України.

Тимчасові контрольні комісії місцевої ради – це органи ради, які обираються з числа її депутатів для здійснення контролю з конкретно визначених радою питань, що належать до компетенції місцевого самоврядування.

Функції органів публічної влади – це об'єктивно зумовлені основні напрямки їх діяльності, що забезпечують поділ праці в середині державного механізму і характеризуються певною стабільністю, в яких відображаються завдання і соціальне призначення органів публічної влади.

Центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом – це орган виконавчої влади, особливі завдання діяльності та повноваження якого визначені Конституцією та законами України, для якого встановлюється спеціальний порядок створення, реорганізації, ліквідації, підконтрольності, підвітності, а також призначення і звільнення керівників.

7. ПОТОЧНИЙ ТА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Опис предмета курсу

Курс	Напрямок, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу (структура залікового кредиту)
Кількість кредитів ECTS: 3	081 “Право”	Обов’язкова
Загальна кількість годин: 90	“Бакалавр”	Лекції: 26
Тижневих годин: 4		Практичні заняття: 22
		Індивідуальна робота: 12
		Самостійна робота: 30
		Вид контролю. Поточний контроль. Іспит

Організація поточного контролю

Оцінювання знань студентів із державного будівництва і місцевого самоврядування в Україні здійснюється на основі результатів поточного контролю. Загальним об’єктом оцінювання знань студентів є відповідна частина навчальної програми з навчальної дисципліни “Державне будівництво і місцевого самоврядування в Україні”, засвоєння якої перевіряється під час поточного контролю.

Завдання ПК – перевірка розуміння та опанування навчального матеріалу змістового модуля, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь застосовувати отримані конституційно-правові знання при вирішенні професійних завдань.

Об'єктами поточного контролю знань студентів з державного будівництва і місцевого самоврядування в Україні виступають їх успішність на практичних заняттях та виконання контрольних завдань.

Оцінювання результатів ПК здійснюється викладачем наприкінці вивчення дисципліни.

Критеріями оцінювання ПК є: систематичність, активність та успішність роботи студента на практичних заняттях, а також оцінка за контрольну роботу.

Виконання контрольних завдань може проводитися у формі тестування.

Конкретний перелік контрольних завдань, критерії оцінювання визначаються кафедрою і доводяться до відома студентів на початку навчального року.

Підсумковий бал за результатами ПК оформляється під час останнього практичного заняття відповідного семестру.

Загальна кількість балів за ПК складає 40. Результати ПК знань студентів вносяться до відомості обліку поточної успішності та є основою для визначення загальної успішності і враховуються при виставленні балів за підсумковий контроль знань (ПКЗ).

У разі невиконання завдань ПК з об'єктивних причин студенти мають право, за дозволом декана (викладача), скласти їх до останнього практичного заняття. Час та порядок складання визначає деканат та кафедра.

8. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ –

індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальна робота студентів з державного будівництва та місцевого самоврядування може включати:

- 1) участь у роботі студентського наукового гуртка (проблемної групи), студентських конференціях, конкурсах, олімпіадах;
- 2) написання есе (рефератів) та їх презентація на прак-

- тичному занятті;
- 3) анотування прочитаної додаткової літератури, бібліографічний опис літератури;
  - 4) конспектування монографічної літератури по змістовому модулю;
  - 5) підготовка й опублікування наукової статті;
  - 6) підготовка, опублікування тез наукової доповіді на конференції та участь у конференції.
  - 7) складання термінологічних словників.

Вибір студентом видів індивідуальної роботи здійснюється за погодженням із викладачем. Організацію, контроль та оцінку якості виконання індивідуальної роботи студентів здійснює викладач.

9. ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ

1. Загальне поняття “державне будівництво і місцеве самоврядування”. Елементи змісту державного будівництва і місцевого самоврядування.

2. Конституційні основи державного будівництва і місцевого самоврядування. Джерела науки державного будівництва і місцевого самоврядування.

3. Основні напрямки здійснення державного будівництва і місцевого самоврядування в Україні.

4. Поняття, предмет і система науки державного будівництва і місцевого самоврядування.

5. Історичний розвиток науки державного будівництва і місцевого самоврядування.

6. Методологічні основи науки державного будівництва і місцевого самоврядування.

7. Зв’язок науки державного будівництва і місцевого самоврядування з галузями права та іншими науками.

8. Поняття, система навчальної дисципліни “Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні”. Значення навчальної дисципліни “Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні” для підготовки юристів.

9. Завдання і значення науки державного будівництва і місцевого самоврядування.

10. Загальна характеристика елементів організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і місцевого самоврядування в Україні.

11. Системно-структурна організація органів державної влади і місцевого самоврядування в Україні.

12. Співвідношення органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування, їх спільні риси та особливості.

13. Система принципів організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування.

14. Принцип народовладдя в організації і діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Принцип поділу влади.

15. Принцип законності і принцип верховенства права в організації і діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

16. Принцип колегіальності та єдиначальності в організації і діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Принцип гласності в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

17. Принцип поєднання державних і місцевих інтересів і принцип оптимальної децентралізації в організації і діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування.

18. Принципи місцевого самоврядування.

19. Поняття, правове регулювання та співвідношення функцій і компетенції органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування.

20. Поняття і система форм діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування.

21. Поняття і система методів діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим та місцевого самоврядування.

22. Планування роботи органів державної влади та місцевого самоврядування.

23. Виробка рішень органів державної влади та місцевого самоврядування.

24. Організація та контроль виконання рішень органів державної влади та місцевого самоврядування.

25. Координація в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

26. Інформаційне забезпечення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

27. Організація роботи з кадрами апарату органів державної влади та місцевого самоврядування.

28. Матеріально-фінансова основа місцевого самоврядування в Україні.

29. Поняття та система місцевого самоврядування в Україні.

30. Наукова організація праці в органах державної влади і місцевого самоврядування, її основні вимоги.

31. Поняття основ організації та діяльності органів

державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і місцевого самоврядування в Україні.

32. Територіальна і правова основи організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і місцевого самоврядування в Україні.

33. Матеріальна і фінансова основи організації та діяльності органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і місцевого самоврядування в Україні.

34. Звернення громадян, порядок їх розгляду в органах державної влади та місцевого самоврядування.

35. Основи організації та діяльності Верховної Ради України. Організаційна будова та функції Верховної Ради України.

36. Організація прийняття та виконання актів Верховної Ради України.

37. Форми і методи роботи Верховної Ради України.

38. Сесія – головна організаційна форма роботи Верховної Ради України, порядок її підготовки і проведення.

39. Особливості підготовки і проведення першої сесії Верховної Ради України нового скликання.

40. Організація підготовки і проведення слухань у Верховній Раді України.

41. Організація роботи Голови Верховної Ради України та його заступників.

42. Система, структура та порядок утворення комітетів Верховної Ради України. Організація роботи голови комітету, його заступників і секретаря комітету.

43. Функції та компетенція комітетів Верховної Ради України.

44. Форми і методи роботи комітетів Верховної Ради України.

45. Порядок підготовки і проведення засідань і слухань у комітетах Верховної Ради України.

46. Організація роботи депутатських фракцій (груп). Організація діяльності Погоджувальної ради депутатських фракцій (груп).

47. Організація роботи тимчасових комісій Верховної Ради України.

48. Структура, функції та організація роботи апарату Верховної Ради України.

49. Організація роботи Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
50. Організація роботи Рахункової палати.
51. Організація підготовки виборів народних депутатів України. Організація роботи виборчих комісій по виборах народних депутатів України.
52. Порядок проведення голосування та встановлення результатів виборів народних депутатів України.
53. Організація роботи народних депутатів України у Верховній Раді України та з виборцями.
54. Організація діяльності помічників-консультантів народних депутатів України.
55. Запити і звернення народних депутатів України, порядок їх внесення і розгляду.
56. Гарантії діяльності народних депутатів України.
57. Порядок дострокового припинення повноважень народних депутатів України. Особливості порядку затримання, арешту та притягнення до кримінальної відповідальності народних депутатів України.
58. Організація підготовки виборів Президента України. Організація роботи виборчих комісій по виборах Президента України.
59. Порядок проведення голосування та встановлення результатів виборів Президента України.
60. Основи організації і діяльності Президента України. Функції Президента України.
61. Форми і методи діяльності Президента України.
62. Організація прийняття та виконання актів Президента України.
63. Гарантії діяльності Президента України.
64. Структура, функції, організація роботи апарату Президента України. Організація роботи Офісу Президента України.
65. Організація роботи Ради національної безпеки і оборони України.
66. Організація роботи Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим.
67. Основи організації і діяльності Кабінету Міністрів України. Порядок утворення і припинення повноважень Кабі-

нету Міністрів України.

68. Будова та функції Кабінету Міністрів України. Організація розподілу повноважень між членами Кабінету Міністрів України.

69. Форми і методи діяльності Кабінету Міністрів України.

70. Порядок підготовки і проведення засідань Кабінету Міністрів України.

71. Організація прийняття та виконання актів Кабінету Міністрів України.

72. Організація діяльності робочих органів Кабінету Міністрів України.

73. Структура, функції та організація роботи апарату Кабінету Міністрів України.

74. Система, функції та порядок утворення центральних органів виконавчої влади. Організаційна будова центральних органів виконавчої влади.

75. Форми і методи діяльності центральних органів виконавчої влади.

76. Система, порядок утворення і будова місцевих державних адміністрацій.

77. Основи організації і діяльності місцевих державних адміністрацій. Функції та компетенція місцевих державних адміністрацій.

78. Голова місцевої державної адміністрації та його заступники, їх повноваження й організація роботи.

79. Форми і методи діяльності місцевих державних адміністрацій. Організація роботи колегії місцевої державної адміністрації.

80. Відділи, управління та інші органи місцевої державної адміністрації, її апарат, організація їх роботи.

81. Організаційна будова та функції Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

82. Організація роботи органів і посадових осіб Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

83. Організація роботи депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

84. Форми і методи діяльності Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

85. Порядок підготовки і проведення сесій Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

86. Апарат Верховної Ради Автономної Республіки Крим та організація його роботи.

87. Порядок утворення і будова Ради міністрів Автономної Республіки Крим. Функції Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

88. Форми і методи діяльності Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

89. Організація роботи апарату Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

90. Організація діяльності органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим.

91. Територіальна громада – первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Форми здійснення територіальною громадою місцевого самоврядування.

92. Організація підготовки і проведення місцевих референдумів.

93. Збори (конференції) громадян, організація їх підготовки та порядок проведення.

94. Гарантії місцевого самоврядування. Відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

95. Система і будова місцевих рад.

96. Особливості функціонування органів місцевого самоврядування у м. Києві та м. Севастополі.

97. Основи організації і діяльності місцевих рад. Функції та компетенція місцевих рад.

98. Форми та методи діяльності місцевих рад. Порядок підготовки та проведення сесій місцевих рад.

99. Організація роботи постійних і тимчасових комісій місцевих рад.

100. Апарат місцевих рад і організація його роботи.

101. Організація роботи сільського, селищного, міського голови, секретаря ради, голови обласної, районної ради та його заступників.

102. Порядок створення, структура, основи організації діяльності органів самоорганізації населення.

103. Повноваження та форми роботи органів самоорганізації населення.

104. Організація підготовки і проведення виборів депутатів місцевих рад.

105. Організація роботи депутатів місцевих рад у раді та з виборцями.

106. Депутатські запити, звернення, запитання депутатів місцевих рад, порядок їх внесення і розгляду.

107. Гарантії діяльності депутатів місцевих рад.

108. Порядок формування і будова виконавчих комітетів місцевих рад. Форми та методи роботи виконавчих комітетів місцевих рад.

109. Система, будова, порядок утворення та форми роботи відділів, управлінь та інших виконавчих органів рад.

110. Відносини органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування з об'єднаннями громадян.

111. Відносини органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування з судовими органами та органами юстиції.

112. Відносини органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування з органами прокуратури, Служби безпеки України та органами внутрішніх справ.

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

Підсумкове оцінювання рівня знань студентів з дисципліни “Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні” здійснюється на основі результатів ПК, індивідуальної роботи та підсумкового контролю знань студентів (ПКЗ) за 100-бальною шкалою. Завдання поточного контролю (ПК) та індивідуальної роботи студентів оцінюються в діапазоні від 0 до 40 балів; завдання, що виносяться на ПКЗ, – від 0 до 60 балів.

ПКЗ з державного будівництва та місцевого самоврядування в Україні проводиться у формі іспиту. Загальна кількість

балів за підсумковий іспит складає від 0 до 60 балів.

Конкретний перелік питань, що охоплюють зміст навчальної дисципліни, критерії оцінювання визначаються кафедрою і доводяться до відома студентів на початку навчального року. До екзаменаційного білета включаються, як правило, 3 теоретичні питання.

До відомості обліку підсумкової успішності заносяться сумарні результати в балах ПК, індивідуальної роботи студентів та ПКЗ.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється в залікову книжку згідно з такою шкалою:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	За національною системою	За системою НУ "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого"
A	ВІДМІННО – відмінне виконання, але з незначною кількістю помилок	5	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80-89
C	ДОБРЕ – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75-79
D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70-74
E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії		60-69
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – пот-	2	20-59

	рібно попрацювати перед тим, як перескласти		
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		1-19

З М І С Т

Вступ.....	3
Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи.....	5
Програма навчальної дисципліни.....	7
Завдання до практичних занять.....	16
Самостійна робота студентів.....	65
Словник основних понять і термінів.....	66
Поточний (модульний) та підсумковий контроль знань студентів.....	77
Індивідуальна робота студентів – індивідуальне навчально-дослідне завдання.....	79
Програмні питання	80
Критерії оцінки успішності студентів	87

Навчальне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ДЕРЖАВНЕ БУДІВНИЦТВО
І МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ
В УКРАЇНІ”**

(ступінь “Бакалавр”, спеціальність 081 “Право”)

У к л а д а ч і: СЕРЬОГІНА Світлана Григорівна,
БОДРОВА Ірина Іванівна,
БОЛДИРСЬВ Сергій В’ячеславович,
ВЕЛИЧКО Валерій Олександрович,
ЛЯЛЮК Олексій Юрійович,
МАРИНІВ Андрій Володимирович,
МУРТІЩЕВА Аліна Олександрівна,
ОМЕЛЬКО Іван Іванович,
ПЕТРИШИНА Марина Олександрівна,
СТЕШЕНКО Тетяна Віталіївна,
СОЛЯННИК Костянтин Євгенович,
ЧЕЛОМБИТЬКО Лариса Вікторівна,
ЧИРКІН Антон Сергійович,
ФРОЛОВ Олександр Олександрович,
ШУТОВА Ольга Сергіївна

Відповідальна за випуск *С. Г. Серьогіна*